

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Bc. Věra Hájková, Dis

Dějiny školství ve vybrané obci

Olomouc 2017

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Plischke, Ph. D

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Štítech dne 22. 6. 2017

.....

Bc. Věra Hájková, Dis

Poděkování:

Děkuji paní PhDr. Jitce Plischke, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za její trpělivost, cenné rady, ochotu a vstřícný přístup. Dále bych chtěla poděkovat paní Mgr. Ivaně Valentové, Mgr. Martinovi Krobotovi za materiály, které mi k DP poskytl a přátelům, kteří mě podporovali.

Historia magistra vitae.

Dějiny jsou učitelkou života.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Věra Hájková, Dis
Katedra nebo ústav:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Plischke, Ph. D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Dějiny školství ve vybrané obci.
Název v angličtině:	History education in a selected village.
Anotace práce:	<p>Diplomová práce pojednává o historickém vývoji vesnického školství v Písařově. Práce také zahrnuje pohled do minulosti obce a její vývoj od počátku 13. století po současnost. Jednotlivé kapitoly se také zabývají lidovou kulturou obce, spolkovým a kulturním životem a vybranými osobnostmi. Hlavní část práce tvoří přehled jednotlivých etap vývoje školství v obci Písařov. Náplní je zachycení změn ve vedení školy, učitelského sboru a rovněž také změna školních budov. V závěrečné části je práce doplněna obrázkovou přílohou. Diplomová práce vychází především z archivních pramenů, kterými byly hlavně školní kroniky. Dalším důležitým zdrojem byla odborná literatura.</p>
Klíčová slova:	Škola, základní školství, historie, kronika, Písařov, Jan Springer, Jan Háječek, Josef Klimeš, Karel Kubíček.

Anotace v angličtině:	This diploma thesis describes history of municipal education development in Písařov. Also, the thesis includes development of the village since 13th century to present. Individual chapters state municipal folk culture, social and cultural life, and selected personalities. The main part of the thesis represents overview of individual stages of education in Písařov village. The main focus is devoted to description of changes in school leadership, in staff and in school facilities. In conclusion part, the thesis is supplied by attachment with images. The diploma thesis is based on archive sources, predominantly on school chronicles. The expert literature was the second important source.
Klíčová slova v angličtině:	School, history, elementary school, chronicle, Písařov, Jan Springer, Jan Háječek, Josef Klimeš, Karel Kubíček.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Učitelství sbor z roku 1925. Kronika Obecné a měšťanské školy v Písařově, 1919-1933. Příloha č. 2: Žáci II. ročníku rok 1930. Kronika Obecné a měšťanské školy v Písařově, 1919-1933. Příloha č. 3: Žáci III. ročníku s třídním učitelem Josefem Dobrým. Kronika obecní a měšťanské školy v Písařově. 1919-1933. Příloha č. 4: Dolní škola, horní škola měšťanská, Expozitura české školy, stará škola. Příloha č. 5: Pohlednice, na níž je vyobrazena: škola, fara, pošta a družstevní tírna. Příloha č. 6: ZŠ a MŠ Písařov. Příloha č. 7: Kaple Sboru českých bratří. Příloha č. 8: Kostel církve československé (postaven 1933). Příloha č. 9: Pomník obětem obou světových válek, pomník T. G. Masaryka. Příloha č. 10: Fara, kamenný kříž u dolní školy.
Rozsah práce:	85 stran + 10 stran příloh
Jazyk práce:	český

OBSAH

ANOTACE	5
ÚVOD	9
1 OBEC PÍSAŘOV	11
1.1 POLOHA OBCE.....	11
1.2 VÝVOJ NÁZVU OBCE PÍSAŘOV	12
1.3 VZHLED OBCE.....	12
2 DĚJINY OBCE	14
2.1 HISTORIE OBCE V DATECH	14
2.1.1 Druhá světová válka 1938 - 1945.....	18
2.1.2 Dějiny v obci po druhé světové válce.....	19
2.2 NÁRODNOSTNÍ VÝVOJ.....	20
3 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA V OBCI	23
3.1 TRADIČNÍ ŘEMESLO	23
3.1.1 Kartáčnictví	23
3.1.2 Zpracování lnu.....	24
3.2 DOMÁCÍ VÝROBA.....	25
3.3 TRADIČNÍ POKRMY	25
3.4 TRADIČNÍ ODĚV	26
3.5 TRADIČNÍ BYDLENÍ.....	26
3.6 ZVYKY A OBYČEJE.....	27
4 SPOLKOVÝ A KULTURNÍ ŽIVOT V PÍSAŘOVĚ	30
4.1 SPOLKY A ORGANIZACE.....	30
4.1.1 Odbor národní jednotky.....	30
4.1.2 Sbor dobrovolných hasičů	31
4.1.3 Československý svaz mládeže.....	32
4.1.4 Běžecké lyžování.....	33
4.1.5 Významné budovy a památky	35
5 OSOBNOSTI OBCE	37
5.1 PHDR. JAN SPRINGER	37
5.2 JAN HÁJEČEK.....	39
5.3 JOSEF KLIMEŠ.....	40
5.4 KAREL KUBÍČEK.....	40
6 ŠKOLSTVÍ OBCE PÍSAŘOV	42
6.1 ŠKOLSTVÍ DOBY TEREZIÁNSKÉ	42
6.2 PŘELOM VE 2. POL 19. STOLETÍ.....	44
6.3 ZÁKLADNÍ ŠKOLSTVÍ DO KONCE 19. STOLETÍ.....	45
6.4 ČESKÁ ŠKOLA OBECNÁ, NÁRODNÍ (1893-1953).....	47
6.5 NÁRODNÍ ŠKOLA PÍSAŘOV-BUKOVICE 1944-1952.....	50
6.6 ŠKOLA MĚŠŤANSKÁ, STŘEDNÍ.....	54
6.6.1 Založení mateřské školy.....	58

6.7	OBEČNÁ ŠKOLA NĚMECKÁ (1884-1919, 1939-1942).....	61
6.8	OSMILETÁ STŘEDNÍ ŠKOLA (1953-1961)	63
6.9	ZÁKLADNÍ DEVÍTILETÁ ŠKOLA.....	63
6.10	ZÁKLADNÍ DEVÍTILETÁ ŠKOLA 1. AŽ 5. ROČNÍK (1945-1975)	65
6.11	ZÁKLADNÍ DEVÍTILETÁ ŠKOLA OD ROKU 1961 PO SOUČASNOST	74
7	ZÁVĚR	80
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	81
	SEZNAM PRAMENŮ	81
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	81
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	82
	JINÉ ZDROJE	83
8	SEZNAM ZKRATEK	84
9	SEZNAM PŘÍLOH	85
	OBRÁZKOVÉ	85

ÚVOD

Škola je dílna lidskosti, kdež lidé mladí a suroví bývají ku přijetí plných pravých obrysů vzdělávání, aby nezůstali pařezy, nýbrž stali se živými obrazy Boha, tvory Tvůrci nejpodobnějšími.“

Jan Amos Komenský

Úvodní citát naznačuje, že téma mé diplomové práce souvisí se vzděláním. Škola náš život velmi ovlivňuje po celý náš život, dává nám pocit uspokojení, že jsme něčeho dosáhli. Ve své diplomové práci se snažím přiblížit historii školství v obci Písařov. Tato práce nezahrnuje pouze dějiny školství, ale také popisuje dění v této obci. Rozhodování o tématu ke své diplomové práci bylo pro mne velice těžké, ovšem historie mě vždy velice zajímala, proto jsem se rozhodla pro ústřední téma „Dějiny školství ve vybrané obci“.

Ke své práci jsem si vybrala obec Písařov, o kterém jsem se dozvěděla mnoho zajímavých věcí díky kronikám a z dialogů místních občanů či bývalých ředitelů, kteří na školách v Písařově působili.

Hlavním cílem práce je popsat historii školství v Písařově od jeho počátku až po současnost.

S historií školství v Písařově i s obcí samostatnou jsou spjaty významné místní pedagogické osobnosti. Za dílčí cíle práce byly proto vybrány osobnosti učitelů písařovské školy, kteří se do její historie významně zapsali. Jsou jimi: PhDr. Jan Springer, Jan Háječek, Josef Klimeš a Karel Kubíček.

V jednotlivých kapitolách se budu věnovat dějinám školství v Písařově. Práce se dělí do sedmi hlavních částí, které jsou dále děleny na podkapitoly.

V první kapitole se věnuji převážně obci Písařov, kde definuji polohu obce, jak se vyvíjel název obce Písařov a vývoj obce.

Další kapitola se zabývá historií a vývojem samostatné obce Písařov od počátku 13. století po současnost. Tuto kapitolu jsem také doplnila o přehled národnostního vývoje. Ve třetí kapitole uvádím náčrt lidové kultury obce, která je velice rozmanitá. Čtvrtá kapitola popisuje spolkový a kulturní život v Písařově. Pátá kapitola je věnována již zmiňovaným osobnostem, které se v obci zapsaly, a proto bylo nutné je neopomenout.

V předposlední, nejdůležitější a nejobsáhlejší kapitole se věnuji dějinám škol, které se v obci nacházely během období, které mapuji. Kapitola je rozdělena do podkapitol, jež se vztahují ke každé škole, která fungovala v Písařově. V poslední kapitole předkládám současný vývoj školství v obci.

Při výběru tématu a rozsahu práce mě velmi zaujala dostupnost pramenů, a také zachovalé školní kroniky, které jsou umístěny ve Státním okresním archívu v Šumperku, kde jsem hledala informace pro tuto práci. Kroniky přinášejí velké množství užitečných informací, které dostupná literatura neudává, a stěží by se získávaly z jiných zdrojů. Opraveno

Kroniky jsou vedeny pečlivě. Zachycují chronologicky jednotlivé události v historii škol. Nejstarší dochovaná školní kronika psaná německy je z roku 1893. Pak už se psalo pouze v češtině. Každý školní rok začíná úvodním zahájením nového školního roku. Dále se uvádí tabulka s počtem dětí na škole. Ve starších kronikách je u výkazu žactva uvedena národnost, zda se jednalo o žáky české, či německé.

Kroniky dále uvádí docházku a prospěch dětí, neboť v minulosti spousta dětí zanedbávalo školní docházku z důvodu výpomoci při polních pracích. Kroniky obsahují životopisy každého nově příchozího učitele. V kronikách se také vyskytují činnosti žactva, práce učitelů a zdravotní stav dětí. V závěru bývají uvedeny události, které se během školního roku udály. Novější kroniky jsou doplněny o příjmy, kterých škola nabyla, organizace školy, rozdělení žáků mezi učitelský sbor, který na škole vyučuje. Některé kroniky obsahují staré fotografie školního sboru a žáků či ústřižky novinových článků.

1 OBEC PÍSAŘOV

1.1 Poloha obce

Obec Písařov (německy Shreibensdorf) se rozkládá v malebném údolí v podhůří Jeseníků asi 20 kilometrů od okresního města Šumperk v nadmořské výšce 424 m n. m. Leží na státní silnici č.1/11 mezi Červenou Vodou a Šumperkem.¹ Před novým územním rozdělením v roce 1960 patřil Písařov k okresu zábřežskému a ke kraji Olomouckému. Obec sousedí na severu s vesnicí Moravský Karlov, který patří do okresu Ústí nad Orlicí. Na severovýchodě je obec oddělena Spáleniskem od Bílé Vody, která rovněž náleží do okresu Ústí nad Orlicí do kraje Východočeského. Tím Písařov jako jedna z nejzápadnějších obcí Severomoravského kraje-hraničí s Východočeským krajem. Na jihu od Písařova leží malá osada Bukovice, která od roku 1919 patří k obci. To, proč obec Bukovice byla za první republiky spojena s Písařovem, mělo význam pro to, aby se ve spojené obci německá menšina v české většině „rozpustila“.

Podle hranice katastru obce jsou nejnižše položena místa u pohostinství Na Kocandě a v lukách nad Bukovicí. Nejvýše je pak položeno stavení č. 196 v Zášivě, což je asi 715 m.n.m. Kostel, který je uprostřed vesnice, má výšku 570 m.n.m. Ze severní strany je obec chráněna mohutným lesním masivem. Středem obce protéká potok Čistá, dříve měl název Písařovský potok. Potok se klikatí, dá se říci, napříč celou obcí pod stínem hory Čečel o výšce 648 m. Z opačné strany je vesnice chráněná Čechovou horou. Ve středu obce, jejíž katastrální výměra činí 18,85 km čtverečních, se nachází areál bývalých kartáčoven. Ruční výrobou kartáčů a obchodováním s nimi byla obec proslavena v širokém okolí.²

¹ GÁBA, Z., a MOŽNÝ, P. *Pomezí Čech a Moravy od Suchého vrchu po Lázek na starých pohlednicích a fotografiích*. Štítý, 2016.

² *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; MELZER, M., a SCHULZ, J. *Vlastivěda Šumperského okresu*. Okresní vlastivědné muzeum, Šumperk, 1993.

Díky sčítání lidu, domů a bytů víme, že obec má (k 1.3.2001) 709 obyvatel, 266 domů a z toho 184 obydlých trvale.

Pokud zmíním také autobusovou dopravu, autobus do obce jezdí jen kolem pohostinství Na Kocandě, nebo až do poloviny obce k točce, jak lidé nazvali nově vybudovanou zastávku s moderní čekárnou. Před zřízením této zastávky autobus do středu vesnice nejezdil, neboť se neměl kde otočit. V tomto místě totiž stávala starobylá továrna, kde měl svou živnost kovář Elgner.³

1.2 Vývoj názvu obce Písařov

Podle legendy, která se mezi lidmi vypráví, získala obec své jméno podle původního majitele, nějakého úředníka – písaře. Latinsky – Scriptoris villa, tedy Písařova ves. Zdejšímu a poněkud zvláštnímu nářečí se zvýrazněným dlouhým - í- odpovídá to, že v okolí je nazýván Píсарovem. V roce 1278 byl název obce původně tedy Villa Scriptoris, v roce 1358 Píсарzovicz, v roce 1586 pak ves Pысарzov. Rok 1669 uvádí název Píсарow, později již nezměněný a současný název Písařov. Rok 1278 je označen jako nejstarší zmínka o obci Písařov.⁴

1.3 Vzhled obce

Podle názoru cizích i domácích občanů, kteří v obci pobývají, je vzhled obce celkem pěkný a příjemný. Je to téměř horská obec s roztroušenými domky podél silnice s několika skupinkami domů, které jsou umístěny stranou podél hlavní silnice. Tyto skupinky chalup i jednotlivé samoty byly zakládány pro blízkost k polím. Některé domky jsou roztroušeny na stráních svahujících se k silnici.⁵

³ *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

⁴ *Pamětní kniha obce Písařov do roku 1848*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

⁵ GÁBA, Z., a MOŽNÝ, P. *Pomezí Čech a Moravy od Suchého vrchu po Lázek na starých pohlednicích a fotografiích*. Štíty, 2016.

Ráda bych také zmínila jednotlivé skupinky chalup a domků. Obec Písařov měla pojmenovaná různá místa, kde se v té době nacházelo obydlí místních občanů. *Na malé straně* se nacházely tři statky. *V chaloupkách* bylo asi deset chalup uprostřed dědiny. *V dole* se nacházel bývalý pozemek zahrady pana J. Krobota a zbytek zdi bývalého statku, který vyhořel před rokem 1920. *Na pustině* stály nejspíše dva bývalé statky. *U Hejlů* bylo malé hospodářství blízko lesa. Za první republiky se tam každou neděli prodávalo občerstvení a hrávala hudba. *Zášiv*, zde bývalo jedenáct chalup, z níž dvě chalupy obývali občané německé národnosti, kteří zde i zůstali. Bódka je neobydlená hájenka pod Ččelem. Před rokem 1920 byl tato hájenka dřevěná, ovšem vyhořela. Dnes je zděná a v současné době slouží jako rekreační místo soukromých rodin.

Celkový počet obývaných budov je cca 199. Zničených, rozpadlých a neschopných k obývání je cca. 51. Některé zničené chalupy byly dřevěné, některé byly z cihel. Většina ze 199 dobrých stavení jsou rodinné domky a ostatní jsou bývalé zemědělské usedlosti.⁶ Pod kostelem byly postaveny dva moderní panelové činžáky pro zaměstnance státního statku.⁷

⁶ *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

⁷ *Kronika obce Písařov 1983-2000*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

2 DĚJINY OBCE

V dávných dobách až k okraji obce zasahovalo moře od severu. Později však všude v okolí byly rozsáhlé pralesy, kterými vedly pouze obchodní a strážné stezky. Jedna ze stezek vedla okolo Kocandy a Svaté Trojice směrem na Červenou Vodu. K trvalému osídlení došlo teprve až v druhé polovině 13. století.⁸

2.1 Historie obce v datech

Dějiny v obci nám toho příliš nezanechaly. Nejstarší listiny se týkaly převážně převodů majetků mezi vrchnostmi. Nikdy netvořil samostatné panství, spíše dříve patřil ke zboží šilperskému, později pak rudskému. Obec patřila k nejstarším osídleným lokalitám na bývalém Šilpersku, protože v letech 1278 podléhal pravomoci šilperského rychtáře.⁹

Roku 1308 držel šilperský statek Ješek ze Šilperka, ten za vlády Jindřicha Korutonského s okolními šlechtici loupil na sousedním panství, které tenkrát náleželo zbraslavskému klášteru. Loupeživému Ješkovi byl později statek odňat a do zástavy byl dán Šternberkům, kteří od roku 1290 měli již v dědičném držení hrad Hoštejn. Roku 1350 měl Písařov kostel a faru (starý dřevěný kostel původně stával na místě, kde se nyní nachází hřbitov a připomíná jej kříž umístěný uprostřed). Roku 1365 Zdeněk ze Šternberka prodal šilperskou rychtu, ke které náležel i Písařov, a to se všemi svobodami, právy, užitky a příslušenstvími obsaženými v privilegii rychty z roku 1278, což je v listině doslovně citováno.¹⁰

⁸ *Historie obce Písařov*. [online]. Písařov: Stránky obce Písařov. Dostupné z <http://www.pisarov.cz/informace-o-obci/historie/>. [cit. 2016-11-19].

⁹ HRUBÝ, F., *Severní Morava v dějinách*, Olomouc, 1945.

¹⁰ *Pamětní kniha obce do roku 1848*. Uloženo na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; *Historie obce Písařov*. [online]. Písařov: Stránky obce Písařov. Dostupné z <http://www.pisarov.cz/informace-o-obci/historie/>. [cit. 2016-11-19]; JOSEF, F., *Almanach českého lidu na sev. Moravě*, Zábřeh, 1914.

Ves Písařov původně patřila k panství Šilperk, ale již roku 1464 odprodal Matouš ze Šternberka část šilperského panství bratřím Jiřímu a Janu Tunklům z Brníčka. Po roce 1516 se sice Písařov na čas dostal zpět k nedalekému Šilperku, ovšem od roku 1596 byl trvale přičleněn k panství Ruda. Podle berního rejstříku z roku 1546 náležel k okruhu zábřežského panství. V té době byl velkou vesnicí, i když příčinou třicetileté války poněkud zchudl a zpustl. Následkem války bohužel zaniká také fara a sešel zdejší dřevěný kostel, který byl na konec nahrazen novým v roce 1785. Kuracie šilperské fary byla tehdy obnovena a také zde byla škola, ovšem v Bukovici chodily děti do školy v místě teprve od roku 1834.¹¹

Ladislav Velen v roce 1615 zakoupil zpět od Přemysla ze Žerotína rudské panství a podle trhové smlouvy byl také při něm Písařov s kostelním podacím. Dle rudského urbáře z roku 1618 (soupis pozemkového majetku poddaných a přepis z něho plynoucích platů, dávek a robot), bylo již ve vesnici 47 usedlých. Dědina byla převážně česká, pouze u deseti se nacházely německá rodová jména.¹²

V letech 1713 až 1714 zde zuřil mor a polovina obyvatel padla tenkrát za oběť této zhoubné nemoci. Zachvácen byl celý dolní konec obce až po statek Filipů. Ti, což podlehli na nemoc, byli hromadně pochováni mimo vesnici. Roku 1720 se konaly v Šilperku a v Písařově velké mise, které prováděli jesuité. Tomáš Müller – jeden z nich, údajně našel v Písařově u tajných přívrženců „sekty českobratrské a pikartů“ různé náboženské knihy, jež dlouhou dobu schovávali před pány. Knihy jim byly poté sebrány a všechny do jedné spáleny. Na počátku 18. století si poddaní patnácti vesnic Šilperka (mezi nimi i Písařov) velice stěžovali u císaře na rudskou vrchnost, neboť dosti těžce nesli ukládané roboty.¹³

¹¹ *Pamětní kniha obce do roku 1848*. Uloženo na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; *Historie obce Písařov*. [online]. Písařov: Stránky obce Písařov. Dostupné z <http://www.pisarov.cz/informace-o-obci/historie/>. [cit. 2016-11-19]; JOSEF, F., *Almanach českého lidu na sev. Moravě, Zábřeh*, 1914.

¹² HOSÁK, L. a ŠRÁMEK, R. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II*, Praha, 1980.

¹³ *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uloženo na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty In. Bořivoje Davida; MELZER, M., a SCHULZ, J. *Vlastivěda Šumperského okresu*. Okresní vlastivědné muzeum, Šumperk, 1993.

Ustanoveno bylo, aby každá zameškaná práce byla odpracována a kdyby zpoždění bylo úmyslné a nastalo by tak v době nutných prací, měli být k tomu ještě pokutováni. Pokud se v jednom týdnu objevily tři svátky, poddaní museli všechny tři sváteční dny odpracovat. Platit se nesmělo nic chudým lidem, kteří šli žebrotou, dále pak tomu byl zákaz i u malých nezdravých dětí. Odvoláno bylo zrušení poplatku, který museli nemajetní do té doby platit z důvodu, že neměli peníze na nákup dobytka, tudíž si museli (třeba za peníze) vypůjčit od svého souseda krávu. Vrchnosti, nebo jen povoleným, se dovolovalo prodávat tabák šňupavý. Další ustanovení přikazovalo, že za povolovací poplatek směli poddaní žít trávu v knížecím lese. Následkem povstání roku 1739 uzbyli svobodní písařovští sedláci svých dosavadních práv a jako ostatní se stali poddanými. V roce 1770 měla obec svou vlastní utrakvistickou školu. V letech 1771-1772 zuřil v obci i v okolí hlad, který byl způsoben nejspíš neúrodou a následky válek. Vrchnost proto nutila poddané sázet brambory. Roku 1773 skončil smírem spor devatenácti vesnic proti rudské vrchnosti za účelem omezování v braní urbárního dříví z lesů knížete. Poddaní se zavázali k placení dávek z dříví, jako tomu bylo dříve, a spokojit se měli pouze se třemi sáhy tvrdého dříví. Roku 1785 byl dostavěn nynější kostel.

Roku 1840 byla započata stavba císařské silnice Šumperk-Jablonné, díky níž se dostalo obci lepšího spojení se světem. Rokem 1848 skončila vláda všemocných pánů, rychtářů a drábů a prvním zvoleným starostou obce se stal tehdejší rychtář Vavřinec Partch, po něm následoval František Pecha. Po tomto roce připadl Písařov k soudnímu okresu Šilperk. Šilpersko bylo chudým krajem, ovšem Písařovští byli naučení čelit nepřízni přírody a osudu. Vedle zemědělství, které nevynášelo, a upadajícího plátenictví se věnovali více domácí výrobě kartáčů. Kartáče pak lidé sami rozprodávali po domech široko daleko. Postupem času zde vzniklo i několik kartáčnických dílen, ale bohužel žádná z nich nedosáhla více než padesáti zaměstnanců.¹⁴

¹⁴ *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty In. Bořivoje Davida; MELZER, M., a SCHULZ, J. *Vlastivěda Šumperského okresu*. Okresní vlastivědné muzeum, Šumperk, 1993.

Pověstné pašeráctví, které bylo v obci známé, bylo pro mnohý lid dalším zdrojem obživy. Zejména se z Německa přenášel cukerin. V letech 1884-1885 byla zřízena soukromá škola německá (Schulvereinen), která ležela na horním konci. Zlákáno bylo 106 dětí, které měly školu navštěvovat. Roku 1896 byl vybudován c. k. poštovní úřad a v roce 1897 se otevřela škola na dolním konci obce.¹⁵

V roce 1906 zde bylo založeno lnářské družstvo a roku 1907 bylo zrekonstruováno na moderní tírnu. Mnoho občanů Písařova zde našlo zdroj obživy v domácí, dřevařské a textilní výrobě. V Bukovici, která byla částí obce Písařov, se ujala zase výroba nití.¹⁶

Roku 1910 byla zřízena na horním konci obce expozitura I. třídy české školy. Politický a kulturní život Písařova, taktéž vedlejší obce Bukovice, velice ovlivňovalo národnostní složení obyvatelstva a vzniklo zde soupeření mezi Čechy a Němci. Takle situace se projevila taktéž ve školství. Písařovská obecná škola byla až do roku 1887 společná jak pro české děti, tak i pro německé a v následujícím období zde působila česká škola s pobočkou na horním konci vesnice, kde vedle ní byla i německá škola – ta ovšem zanikla v roce 1918. Roku 1912 se zakládal Sokol. V okolí to byla první sokolská jednota, která sdružovala zájemce z okolních vesnic. V letech 1913-1914 se budovala silnice po obci Písařov. Během let první světové války 1914-1918 nastala velká nouze a drahota, nebylo uhlí ani petroleje. Z obce se vyváželo obilí, drůbež a brambory, většinou do Pruska. Rozrůstalo se kartáčnictví. Důsledkem války zahynulo padesát místních občanů. Rok 1918 a s ním vznik ČSR-jedním z členů národního výboru pro severní Moravu se stává i rodák z Písařova František Reichl. Působil jako vrchní berní správce v Zábřehu. Po něm byla jmenována chata na Lázku u Cotkytle.¹⁷

¹⁵ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola (německá)*, i. č. 1, 1884-1941.

¹⁶ KAHÁNEK, F. *Domácí průmysl na horách hejtmanství zábřežského*, 1909.

¹⁷ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola (německá)*, i. č. 1, 1884-1914, *Národní škola Písařov*, i. č. 1, 1878-1953; *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

Roku 1919 byla zasazena „lípa svobody“, která stála u hasičské zbrojnice, a také tento rok byla otevřena česká měšťanská škola, ta bohužel po začlenění do Sudet v roce 1938 byla zrušena a opět se obnovila škola německá.

V březnu roku 1919 také odhlasovali čeští členové v místním obecním výboru spojení obce Bukovice s Písařovem v jednu politickou obec, ovšem hospodářsky měly zůstat obě obce samostatné. Tohle spojení se nelíbilo místním Němcům, ale i přes veškerý jejich odpor a protesty bylo nakonec spojení povoleno. Rok 1921 je rokem, kdy byl do obce konečně zaveden elektrický proud k osvětlení a hnaní strojů, což pro zdejší horskou obec bylo zvláště důležité.¹⁸

2.1.1 Druhá světová válka 1938 - 1945

Od 7. října 1938 byla obec okupována. V doplňujících volbách do říšského sněmu byla obec jednou z mála, kde více jak polovina většiny byla „proti“. Správa obce byla tehdy vykonávána Němci. Škola byla omezena na obecnou. Od roku 1939 se zavedl lístkový systém zásobování - napřed u potravin, později k tabáku, obuvi a textilu. Také byla zavedena pracovní povinnost a zákaz byl vydán k poslechu cizího rozhlasu, dokonce se Čechům v obci odebíraly rozhlasové aparáty. Z kostela se sundaly navracené zvony „Umíráček“ a „Pavel“, které byly jedny z nejstarších zvonů v Šumperském okrese. Od roku 1943 se v obci organizoval útek dělníků, kteří byli nasazeni na práci v Německu a v Mostě. V prvních letech ČSR se relativně mnoho rodin přiklánělo k českobratrské evangelické církvi a založili si vlastní modlitebnu. Za dob nacistické okupace, kdy byl český život v obci násilně utlumen, vzniklo v Písařově silné odbojové hnutí.¹⁹

¹⁸ Státní okresní archív v Šumperku, *Obecná škola (německá)*, i. č. 1, 1884-1914, *Národní škola Písařov*, i. č. 1, 1878-1953; *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

¹⁹ BŘEZINA, J., *Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848*, Ostrava, 1963; MELZER, M., a SCHULZ, J. *Vlastivěda Šumperského okresu*. Okresní vlastivědné muzeum, Šumperk, 1993.

V letech 1944 až 1945 byla založená také aktivní partyzánská skupina „Balalajka“. Budovaly se bunkry a po prozrazení ilegální organizace v dubnu 1944 uváděná partyzánská skupina docela vzrostla. V květnu bylo zatčeno mnoho občanů. V září pak zahynul u Drozdovské Pily zdejší písařovský učitel a zakladatel partyzánské skupiny Jan Háječek. 8. května roku 1945 byla obec osvobozena Rudou armádou.²⁰

V roce 1945 bylo mnoho soukromých bytů zabráno důstojníky a poddůstojníky. Vojáci, kteří zde ještě pobývali, aby se mohli cvičit v obranných bojích, byli ubytováni po četách v hostincích, v sokolovně a v obou zdejších školách. V lednu roku 1945 nastalo první ústupné německé tažení. Státní silnice se po řadu dní vůbec netrhla. Na všech silnicích i v obcích budovaly protitankové uzávěry a překážky, kterých později nebylo vůbec využito. Na jejich stavbách zde pracovali ruští zajatci. Jakmile byly tyto práce ukončeny, byla zdejší obec zaplavena civilními uprchlíky, ženami a dětmi z Nového Jičína, Bílovce a Opavy. Tito lidé byli přidělováni do domácností a obě školy dostaly opět svůj příděl, takže se zase nemohlo vyučovat.²¹

2.1.2 Dějiny v obci po druhé světové válce

Noví osídlenci, kteří sem přišli po roce 1945, se neukázali jako dobří hospodáři. Převzali zde určitý nemovitý a movitý majetek, ale starali se o něj jen ojediněle. Všichni nebyli hodni toho, co od nich čekávala vláda, když jim jejich zástupci v roce 1946 slavnostně předávali dekrety v Červené Vodě. Obec jejich vinou pak špatně plnila své dodávky. Nakonec se někteří tito osídlenci i někteří starousedlíci chtěli půdy zbavit.²²

Po květnu 1945 zaniká domácí výroba kartáčů, ovšem nakonec bylo kartáčnictví soustředěno do jediného závodu, který byl po mnohých změnách začleněn do družstva Dřevotvar.

²⁰ BUREŠOVÁ, A., *Po stopách partyzánů na Písařovsku*, 1986.

²¹ Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní, obecná škola Písařov*, i.č. 2 (1a), 1944-1952.

²² Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975.

JZD, které bylo založeno jako jedno z prvních na Štítecku v roce 1949, velice živořilo a část půdy začaly obhospodařovat také státní statky. Na konec zdejší půdu převzal do hospodaření Státní statek ve Štítech. Během prázdnin roku 1946 nastalo v Bukovici (obec sloučená s Písařovem) mnoho změn. Odsun Němců, který začal v jarních měsících roku 1946, pokračoval ve zvýšené míře během léta. Němečtí obyvatelé z Bukovice byli odsunuti ve třech transportérech. První dva byly dne 20. června a 6. srpna. Nejvíce jich odešlo dne 21. srpna, tedy po skončení žní. Rodiny, které byly smíšené, odsunuty nebyly. Přesto českých osídlenců mnoho nepřibylo, tak že mnohé staré domky zůstaly prázdné. Noví obyvatelé z Bukovice přicházeli vesměs z Písařova, jedna rodina byla ze Slovenska.²³

V roce 1990 byly v Písařově tři obchody, dále pak známá restaurace Kocanda u silnice Šumperk - Červená Voda a další hostinec přímo v obci. Písařov měl také jedno ubytovací zařízení, lyžařský areál se skokanskými můstky, úplnou i nižší základní školu, kinosál, poštu a katolickou faru. Ke zdejším památkám, patří barokní kostel Rozeslání apoštolů z roku 1785 a narodil se tady literární historik a bibliograf Dr. Jan Springer, který působil hlavně v Šumperku a v Olomouci.²⁴

2.2 Národnostní vývoj

Obec Písařov byla od samého počátku převážně česká. Dokázáno je to z názvu obce, některých písemných podkladů, ze jmen osadníků a výsledků sčítání lidu. První název obce byl sice latinský, ale už v roce 1358 se setkáváme s českým názvem Písařovice. Z roku 1669 je ještě na obecní pečeti český nápis *pečet didiny Písařow*. Jména usedlých, která se nachází v rudském urbáři z let 1618, jsou převážně česká.²⁵

²³ KUBÍČEK, K. *Ostrov severomoravských kartáčníků*, Přerov, 1934; Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975.

²⁴ MELZER, M. a SCHULZ, J. *Vlastivěda Šumperského okresu*. Okresní vlastivědné muzeum, Šumperk, 1993.

²⁵ HRUBÝ, F., *Severní Morava v dějinách*, Olomouc, 1945.

Teprve po roce 1622 za dob Lichtenštejnů je uváděn německý název obce Schreibendorf. Ten je ovšem pouze překladem českého názvu. S německými jmény se setkáváme v 18. století, a to zejména u rodin, kteří bydleli v domech na horním konci na Zašivě. S narůstajícím počtem obyvatel obce se později zvyšoval také počet Němců. Tak například z let 1880, kdy bylo v obci cca 1823 obyvatel, se uvádí 20,8 % osob s německou národností. Soustředění německých rodin, které žili na horním konci, i velký počet dětí ve vzdálené česko-německé škole u kostela využil německý spolek Schulverein ve Vídni k tomu, aby zřídil na vhodném místě německou školu.

Národní uvědomění se probudilo i na české straně a začaly se projevovat národnostní rozpory. O každého žáka se začalo bojovat na obou stranách. Nová německá škola lákala žáky z českých rodin i různými výhodami.²⁶

Podle školské kroniky byla pouze ¼ z prvních 106 žáků z rodin německých. Česká strana se zbytečně domáhala, aby české děti, které neznaly německý jazyk, byly vráceny zpět do školy české. Obec, která měla převahu českých zástupců, nechtěla po dokončení německou školu převzít do své správy, nakonec však bohužel k tomu po šesti letech byla v roce 1893 přinucena. Naopak zase němečtí členové zastupitelstva zdržovali zahájení stavby nové české školy. Na druhou stranu je však třeba uvést, že někteří čeští rodiče velice podporovali návštěvu svých dětí v německé škole. Znalost němčiny totiž považovali za nutnou při obchodech s kartáči. Podmínkou pro přijetí do německé měšťanky v Červené Vodě byla taktéž návštěva německé školy. Díky českému národnímu uvědomění se založilo několik českých spolků.

V roce 1887 vznikl v obci první spolek, což byl odbor Národní jednoty, potom Sbor hasičský, čtenářské a vzdělávací spolky. Pak v roce 1912 i Sokol. Nejvyšší počet Němců byl v roce 1890, kdy jich zde žilo 414 (22,7%). Jejich počet potom klesal. V Písařově docházelo od roku 1890 k počesťování Němců. Nejsložitější to bylo po roce 1945, neboť seznamy osob německé národnosti pořizoval MNV.²⁷

²⁶ JURENKA, J., *Písařov: minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003.

²⁷ Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní škola Písařov*, i. č. 1, 1878-1953.

Podle nich se v roce 1945 a 1946 měnil počet Němců od 87 do 60. Seznamy nebyly úplné a nejasnosti byly u smíšených manželství, ale také u některých jednotlivců. V rámci organizovaného odsunu v roce 1946 bylo prokázáno, že bylo odsunuto 24 osob, někteří již odešli v roce 1945 a další ještě po roce 1946. Počet osob německé národnosti byl po odsunu zanedbatelný a národnostní otázka nehrála žádnou roli. České a německé rodiny mezi sebou vycházely dobře. Nebyly známy případy, že by v obci došlo z národnostních důvodů k nějakým mimořádným incidentům. Mírnějších řešení sporů bylo zřejmé i z příhody, která se odehrála na hodech v roce 1908. V neděli 18. října chtěli Němci v tichosti odbýt svou schůzi v hostinci u Kády, ovšem Češi unáhleně vtrhli do hostince, a než přišli vůdcové Němců, všechna místa už obsadili s tím, že by si chtěli poslechnout jejich projevy. Němci si neměli kam sednout a po krátké poradě tedy odešli.²⁸

²⁸ *Kronika obce Písařov 1963-1964*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; JURENKA, J., *Písařov: minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003.

3 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA V OBCI

Lidovou kulturou je zde myšleno způsob bydlení, zaměstnání, domácí výroba, ošacení, jídlo a také tradice a zvyky. Data byla čerpána z místního muzea umístěného na OÚ Písařov a z rozhovorů místních starších občanů.

3.1 Tradiční řemeslo

Mezi velice významné, řemesla, této obce, patří kartáčnictví, díky němuž se obec proslavila a také zpracování lnu. Proto shledávám za potřebí, tyto dvě řemesla neopomenout.

3.1.1 Kartáčnictví

Obec Písařov se v 19. století proslavila ruční domácí výrobou kartáčů. Kartáče se zde vyráběly po více než 100 roků, ať už ve větším, nebo menším rozsahu. Výroba kartáčů přinášela zdroj obživy někdy až celým generacím místních občanů. Mnozí se také pokoušeli žít se jejich prodejem. V některých obdobích jich bylo tolik, že někteří stále odjížděli z obce a jiní se zase vraceli, neustále tak byl někdo ve světě. Však se také říkávalo „až se všichni Písařáci sejdou doma, nastane soudný den“. V roce 1909 bylo v obci 30 výrobců – ti dávali lidem práci domů a ti, co měli zavedený živnostenský list, chodili se zbožím do světa. V třicátých letech 20. století se stal Písařov střediskem kartáčnické výroby v celém okolí a přes sto rodin žilo z natahování kartáčů. Po válce se domácí výroba omezovala. V roce 1949 bylo v obci ještě sedm podnikatelů, později byla výroba soustředěna pouze v továrně „U Kubíčků“. V roce 1950 byl podnik zestátněn a jeho správu převzaly Orlické kartáčovny n. p. Červená Voda. Roku 1965, místní provozovnu převzal Dřevotvar Šumperk. Díky němu stoupl počet pracovníků.²⁹

²⁹ *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; GÁBA, Z., a MOŽNÝ, P. *Pomezí Čech a Moravy od Suchého vrchu po Lázek na starých pohlednicích a fotografiích*. Štíty, 2016.

Bohužel v roce 1971 tento počet prudce klesal a k 30. 6. 1999 družstvo ukončilo svoji činnost. V roce 1991, žádali dědicové původních vlastníků o navrácení vlastnictví provozovny, avšak k dohodě tenkrát nedošlo a záležitost již dvanáct let řeší soudy.

Majetkové vztahy, které se neujasnily, ovlivňovaly výrobu i odbyt, hlavně pak zaměstnanost v obci. Některé části provozovny byly v pronájmu firmy KART Verměřice s. r. o., která vyrábí určité zakázkové zboží.³⁰

3.1.2 Zpracování lnu

V obci se len pěstoval a také zpracovával již od nepaměti. Už z roku 1618 dle rudského urbáře měl sedlák povinnost pro vrchnost upříst ročně půl štuky příze, chalupník pak tři čtenýře. Požadované množství předené příze zapříčinilo na počátku 18. století mnoho stížností poddaných až k císaři. Len byl zpracováván od sklizně až k upředění příze pomocí dřevěných stavů. Tkalci potom tkali plátno pro svou potřebu a také na prodej. Po vytrhání se len rozložil na pole, aby vyschl. Poté se odvezl do stodoly, kde se zbavoval hlaviček, později se přímo mlátil zvláštními mlátičkami. Po vymláčení se znovu rozložil na pole, kde se rosil a pořádně vymořil. Po vysušení se zpracovával doma, případně v pazdernách sedláků, nebo se prodával. Vyrosený len se vozil do pazderen, tam se dosušoval a lámal na trdlících. Zde bývalo mnoho různých konstrukcí trdlíc, ale základem byl otevřený žlábek a dřevěný tupý nůž, ten pracovnice zvedala a spouštěla. Dvě trdlíce se nyní nacházejí v místním muzeu. Stonky lnu se kladly napříč přes žlábek a tupým nožem se lámaly, poté rozdrcené pazdeří otevřeným žlábkem padalo na zem. Pazdery sloužily až do dokončení nové družstevní tírny, asi roku 1909.³¹

³⁰ *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

³¹ *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; GÁBA, Z., a MOŽNÝ, P. *Pomezí Čech a Moravy od Suchého vrchu po Lázek na starých pohlednicích a fotografiích*. Štíty, 2016.

Vyčištěný len se prodával k dalšímu zpracování, často se však vlákna sprádala doma na kolovratech. Za dlouhých zimních večerů se ženy a dívky scházely na přástkách. To byla příležitost k vyprávění pohádek, říkadel, historek a písní. Díky tomu se také šířila lidová kultura.³²

3.2 Domácí výroba

Ze smrkového a jedlového dřeva vyráběli lidé šindel, který se používal jako krytina střech. Z březového proutí vyráběli pometla. Vrbové pak používali k výrobě košů.³³

3.3 Tradiční pokrmy

Brambory byly hlavní součástí potravy. Různě upravené se používaly ke všem jídlům. Vedle nich se v hojné míře používaly také luštěniny a zelí, a to hlavně kvašené zelí. Například zde uvádím jídla, která byla v 19. století hodně tradiční. Ke snídani sloužila česnečka, kyselo, či vařené obrané mléko-vše s brambory. Na oběd se podávala zelná polévka, octová, nebo česnečka (zupka), ke kterým opět nesměly chybět brambory. Dále pak hrách, krupky, nebo krupice. Večeře byla podobná jako oběd či snídaně. Za vzácnost se považovaly knedlíky. V neděli se jedlo maso nebo buchty, obojí zároveň však nikdy. Pouze ve sváteční dny lidé jídávali bílé pečivo, což byly například koláče, popřípadě vánočka. O vánočním dni každý dostal svou vánočku, která se někdy dojídala až po Novém roce. Tradiční jídla z brambor nesla název: kule, barkus, nebo pleskany. Tato jídla se připravují dodnes.³⁴

³² KAHÁNEK, F., *Domácí průmysl na horách hejtmanství zábřežského*, 1909.

³³ SEDLÁČEK Ladislav, 2016. Rozhovor s občanem obce Písařov o domácí výrobě v obci Písařov proběhl 22. 11. 2016. Záznam rozhovoru uložen u autorky práce.

³⁴ SEDLÁČEK Vladimír, 2016. Rozhovor s občanem obce Písařov o tradičních pokrmech a oděvu v obci Písařov proběhl 22. 11. 2016. Záznam rozhovoru uložen u autorky práce.

3.4 Tradiční oděv

Na oblečení i obouvání se šetřilo, každý tenkrát používal, co měl. Mladší sourozenci většinou nosili oblečení po starších sourozencích, a protože se šetřilo i na obuvi, nosila se pouze v neděli. V letním období chodily děti často bosé. Typické oblečení pro vesnici jako takové nebylo, snad pouze "huňe" žen.³⁵

3.5 Tradiční bydlení

Většinou se bydlelo v malých dřevěných chaloupkách, které byly po obou stranách potoka a obecní cesty roztroušeny. Dřevěné chaloupky většinou dosloužily, některé utrpěly požár a jiné se zase postupně podezdívaly a upravovaly. Přesto, že chaloupky byly velmi malé a stály většinou na nepatrném pozemku, tísnilo se v nich třeba i deset osob. Pokud se přišlo do chaloupky, jako první se vstupovalo do síně, kde v ní po jedné straně byla obytná místnost, které se říkalo jizba, za ní pak úzká místnůstka, tzv. štíble. Schody ze síně vedly přímo do chléva. Při vstupu před domem bývala pavlač, někdy umístěna na krakorcích, krytá šikmou střechou. Pod okny se umísťovalo dřevo na topení. Prodloužená střecha překrývala suchý záchod. Základy chalupy bývaly z kamene, obvodové stěny byly ze dřeva, zevnitř pak opatřené rákosem a omítkou. Krytina střechy byla šindelová nebo později z prken a dehtované lepenky. Jizba sloužila k bydlení celé rodiny. Podlaha bývala nejdřív hliněná, později z prken, stropy nízké. V jizbě se nacházel větší stůl, za ním lavice a vedle židle. Postele bývaly široké, aby se na ně vešlo co nejvíce lidí. Kachlová pec s troubou a měděncem na teplou vodu bývala u dveří. Na stěně visel dřevěný kříž a svaté obrázky. Na zimu dávali do oken peřinky plněné pilinami. Lidé svítili nejdříve posvěty, potom svíčkami, či petrolejovými lampami.³⁶

³⁵ SEDLÁČEK Vladimír, 2016. Rozhovor s občanem obce Písařov o tradičních pokrmech a oděvu v obci Písařov proběhl 22. 11. 2016. Záznam rozhovoru uložen u autorky práce.

³⁶ SEDLÁČEK Vladimír, 2016. Rozhovor s občanem obce Písařov o tradičním bydlení v obci Písařov. Písařov 22. 11. 2016. Záznam rozhovoru uložen u autorky práce; JURENKA, J., *Písařov: minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003.

Na dvorku pod stromem stávala lavička. U pozdějších cihelných domků a selských stavení se zachoval také tzv. tříprostorový dům (světnice, síň, komora), u nich však byly již větší chlévy.³⁷

3.6 Zvyky a obyčeje

Také v Písařově se udržovaly různé zvyky a obyčeje. Mnohé se spojovaly se svátky, hlavně s Velikonocemi a Vánoce, se zemědělskými pracemi, počasím a také svou roli hrála i pověrčivost.

Dne 6. ledna končila vánoční doba svátkem Tří králů. V předvečer chodili, a dodnes stále chodí, ministranti po domech, ti zazpívali koledu a po přání napsali nad dveře iniciály tří králů K+M+B a příslušný letopočet. Následující období až do Popeleční středy bylo dobou veselí (masopust) a plesů. Jednotlivé spolky pořádaly plesy v hospodách, po roce 1960 se pořádaly v sále TJ Tatra. Pozvánky na ples roznášela dvojice z pořádajících organizací. Některé domácnosti jim zprvu dávaly vajíčka, později se už přispívalo penězi. Nejvíce návštěvníků zamířilo na plesy požárnícké a kartáčnícké. Na konci masopustu byly ostatky. Zvykem bylo to, že v sobotu býval poslední ples, v neděli lidé smažili koblihy a v úterý se po obci vodil medvěd – bývala to osoba převlečená v huňatém kožichu. Průvod končil v hospodě, kde panovala veselice. Na začátku 19. století nesli prý v průvodu živého mladého beránka, kterého k večeru za různých obřadů zabili a upravili k pochoutce přítomných. Na Smrtnou neděli, což byla druhá neděle před Velikonocemi, se vynášel Smrt'och (figurína ze slámy umístěna na kolíku). Tu nesli mládenci po obci a za pokřiku ji nakonec za obcí zapálili. Byl to symbol odcházející zimy.³⁸

Na Květnou neděli se v kostele světily kočičky, které si lidé doma dávali k obrázkům svatých. Na Zelený čtvrtek chodili muži za časného rána k potoku, aby se umyli studenou vodou, tato tradice spočívala k uchování jejich zdraví.

³⁷ SEDLÁČEK Vladimír, 2016. Rozhovor s občanem obce Písařov o tradičním bydlení v obci Písařov. Písařov 22. 11. 2016. Záznam rozhovoru uložen u autorky práv. JURENKA, J., *Písařov: minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003.

³⁸ Tamtéž; ŠOTTNEROVÁ, D., *Lidové tradice*, Nakladatel: Ing. Antonín Franek, 2009.

Ve čtvrtek a na Velký pátek chodili ministranti a mládež po vesnici s hrkači a klapači. Na Bílou sobotu v období po první světové válce bývala ve 12 hodin u pomníku smuteční vzpomínka za padlé se dvěma minutami ticha. Na Velikonoční pondělí chodívali mládenci šmigrustovat. 1. května se stavěla májka a koncem května bylo potom její slavnostní kácení. Při kácení chodíval obcí průvod s hudbou, s maškarami a dřevaři. Po skácení májku vydražovali a vše pak končilo veselící v hospodě.³⁹

V předvečer svátku sv. Jana (24. června) zapalovali lidé kolem obce ohně, ty měly chránit obec proti zlým silám. Po 15. červenci se konala písařovská pouť. V obci se slavilo také dokončení žní, nebo trhání lnu tzv. „věncem“. Ženy upletly z obilí a polního kvítí věnec, zvolily si nevěstu, která si dala věnec na hlavu, a šly na statek. Císařské hody bývaly v obci po 15. říjnu. V roce 1786 císař Josef II. sjednotil posvícenecké zábavy na neděli po svatém Havlu, odtud ten název „Císařské“. Tradičním jídlem na hody byla pečená husa, zelí a kule. Ve večerních hodinách 6. prosince chodil Mikuláš. Děti musely nejprve odříkat básničku nebo se pomodlit a teprve potom dostaly dárky. Před Vánocemi chodily děti k večeru na koledu. Pod okny zpívaly koledu, za kterou byly obdarovány. Většinou dostávaly ořechy, nebo jablka. Na Štědrý den lidé drželi půst. Stromek se zdobíval obalenými ořechy, papírovými ozdobami a pečeným cukrovím. Pod stromeček umísťovali betlém. Ke štědrovečerní večeři většinou bývala ryba a bramborový salát.⁴⁰

V obci se mimo jiné dodržoval také jistý svatební zvyk. Ženich šel se svatebčany pro nevěstu, dveře domu byly ovšem uzavřeny. Když se po velké námaze dostal dovnitř, místo nevěsty našli starou babu, která je oblečená v různých hadrech.

³⁹ VALENTA Ivoš. Ing, 2016. Rozhovor s místním občanem obce Písařov (zvyky a obyčeje) v obci Písařov. Písařov 12. 05. 2017. Záznam rozhovoru uložen u autorky práv.

⁴⁰ JURENKA, J., *Písařov: minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003; ŠOTTNEROVÁ, D., *Lidové tradice*, Nakladatel: Ing. Antonín Franek, 2009.

Na konec nevěstu najdou na půdě. Zde se ukrývá proto, aby si zajistila nad svým mužem vládu. Zvyky a obyčeje se v průběhu let mnoho změnily, ale spíše jich však postupně ubývalo.⁴¹

⁴¹ SEDLÁČEK Vladimír, 2016. Rozhovor s místním občanem obce Písařov (zvyky a obyčeje) v obci Písařov. Písařov 22. 11. 2016. Záznam rozhovoru uložen u autorky práv.

4 SPOLKOVÝ A KULTURNÍ ŽIVOT V PÍSAŘOVĚ

Do této kapitoly zahrnuji především kulturní dění obce, které bylo poměrně bohaté. Některé zde uvádím a popíši.

4.1 Spolky a organizace

Od roku 2002 se nachází v obci tyto organizace: Tělovýchovná jednota Tatran, Sbor dobrovolných hasičů, Český svaz zahrádkářů. Z politických stran jsou to zase: KDU-ČSL a KSČM. Také v minulosti zde byla celá řada dalších spolků. Například Odbor národní jednoty z let 1887-1938, Čtenářský a vzdělávací spolek Svornost z roku 1893, Čtenářský a vzdělávací spolek Mír z roku 1897. Dále pak Spolek vojenských vysloužilců, Junák, Československý svaz mládeže, nebo Český svaz žen.⁴²

4.1.1 Odbor národní jednotky

Tento odbor byl jeden z nestarších v obci, založen v roce 1887, v době, kdy zde byla právě dokončena německá škola. Prvním předsedou byl František Reichl, který si za svou velmi úspěšnou činnost vysloužil přízvisko Slovan. Jednou z hlavních činností NJ bylo v té době budit národní vědomí. V obci byla činnost zprvu zaměřena především na školství. Ze začátku to byl marný boj proti převzetí německé školy do správy obce, dále podpora školy učebními pomůckami. Odbor NJ se taktéž podílel na zřízení expozitury české školy v roce 1910. Už od roku 1907 bojoval o zřízení české měšťanské školy pro okres Šilperský. Dále zde byla podpora o zřízení české školy v Bukovici v roce 1918. Další činností odboru bylo úsilí o posílení českého vlivu šířením českých časopisů.⁴³

⁴² *Kronika obce Písařov 1983-2000*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

⁴³ JURENKA, J. *Písařov: minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003; Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola v Písařově*, i. č. 1, 1919-1933.

V roce 1907 měl odbor svou vlastní knihovnu se 180 svazky. Zabýval se rovněž problémem živnostníků v obci. Tehdy byla také velká snaha zamezit vystěhovalectví, obstarávat české kupce, udržet českou půdu v českých rukou věnovat veškerou pozornost dražebním vyhláškám.⁴⁴

4.1.2 Sbor dobrovolných hasičů

Mezi nepotřebnější a také nejaktivnější organizace každé obce patřil vždy také sbor dobrovolných hasičů. Jeho největším cílem bylo vždy účinně pomáhat občanům, chránit jejich životy a také majetek, hasit vzniklé požáry a bránit, aby nedošlo k jejich rozšíření. Členové sboru se však také zúčastňovali různých cvičení, soutěží, hráli divadla, pořádali zábavy ve formě plesů a později se také zúčastňovali žňových hlídek a preventivních prohlídek domů. Po roce 1990 jejich činnost ochabla. V případě požárů již zasahovala jednotka ze Štítů nebo Šumperka. Teprve až v roce 2002 byla jejich činnost znovu obnovena, zatím bez zásahové jednotky.

Hasičský sbor byl v obci založen v roce 1890 na popud Františka Reichla. Byl obuvníkem. V té době byl předsedou krátce před tím vzniklého oboru Národní jednoty. Prvním předsedou sboru byl rolník Josef Valenta. Údaj, který nám udává datum založení sboru, vyplývá z Hasičské kroniky z roku 1898. Sám místní sbor při oslavách výročí v roce 1948, 1958 i 1968 vycházel ze založení v roce 1888. Je tedy pravděpodobné, že už v tomto roce zde údajné začátky činnosti sboru existovaly, ovšem doklad o tom není k dispozici. Odbory Národní jednoty, ale také hasičské sbory na přelomu století se významně podílely na národně uvědomovacím procesu. Český lid bránily před postupující germanizací.⁴⁵

⁴⁴ JURENKA, J. *Písařov: minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003; Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola v Písařově*, i. č. 1, 1919-1933.

⁴⁵ Písařov. Brožura. Písařov, *MNV v Písařově*. Písařov 1968-1989; JURENKA, J. *Písařov: minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003.

Písařovský sbor byl zapojen do šumperské župy číslo 17. Původní název, který byl Sbor hasičský se změnil na Sbor dobrovolných hasičů, a tento název trval do roku 1953. Od roku 1953 byl přejmenován na Československý sbor požární ochrany. Od roku 1954 byl opět přejmenován, a to na Československý svaz požární ochrany a od roku 1995 znovu došlo k přejmenování na Sbor dobrovolných hasičů. Počet členů se neustále měnil. Do roku 1920 měl sbor 20 až 25 členů, později do roku 1938 počet členů kolísal od 40 do 70.

V době války byla činnost SDH pozastavena a k její další obnově došlo až v roce 1946. Od roku 1950 měl sbor také družstvo žen a od roku 1954 i žáky. Tato družstva se zúčastňovala různých soutěží, ve kterých mnohdy bývala úspěšnými. V dalších letech se počet postupně snižoval a svou činnost členové vykonávali pouze dobrovolně a zdarma. Všechny náklady si navíc museli hradit sami, a aby si zajistili potřebné prostředky, pořádali v obci různé akce, jako např. plesy, věnečky, zábavy a hráli divadla.⁴⁶

4.1.3 Československý svaz mládeže

Počet členů ve svazu byl 17. Předsedkyní svazu byla paní Miluše Vondrušková a jednatelkou paní Anna Valentová, v té době ředitelka mateřské školy. Činnost výboru žen v Písařově byla velmi pěkná. Dané úkoly se vždy plnily. Během roku 1963 se pořádala velikonoční a hodová zábava a také veřejná přednáška o pěstování květin, kterou přednášel pan učitel Stejskal. Také zde proběhla veřejná přednáška na téma Rodina a mládež. Členky se také aktivně zapojovaly do brigád u Státního statku v Písařově. Na začátku školního roku bývaly také pokaždé u slavnostního zahájení školního roku, kde vítaly ty nejmenší při prvním vstupu do školy.⁴⁷

⁴⁶ Písařov. Brožura. Písařov, *MNV v Písařově*. Písařov 1968-1989; JURENKA, J. *Písařov: minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003.

⁴⁷ *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

Předsedkyně M. Vondrušková se zúčastňovala slavnostního šátkování pionýrů. Z výtěžků tanečních zábav se pro děti národní a mateřské školy uspořádala vždy vánoční besídka v hodnotě podpory 900,- Kčs.

Výbor žen vedl v patrnosti všechny starší občany, které v den jejich narozenin obdarovával malým dárkem. Také se zajímal o stravování dětí ve školní jídelně. Ženy sestavovaly dětem jídelní lístek, dbaly na čistotu v jídelně a také se zajímaly o jiné otázky spojené se stravováním dětí. Výbor žen byl rovněž ve spojení s různými složkami, jako například s požárníky, ČSM, s Tatranem a jiné. Svaz pro spolupráci s armádou připravoval a organizoval pro mládež střelby se vzduchovky. Zúčastnilo se jich 30 dětí ve věku do 15 let.⁴⁸

4.1.4 Běžecké lyžování

„Nemůžeš? Přidej!“ Kdysi prohlásil Emil Zátopek a jistě v podobném duchu smýšleli nadšenci v Písařově v roce 1933, kdy byl jimi založen Sportovní klub, který byl v roce 1948 přejmenován na Tělovýchovnou jednotu TATRAN Písařov. Zaštiťovala oddíly kopané, lyžování a ZRTV – sport pro všechny.

Oddíl lyžování původně sdružoval sjezdaře, běžce na lyžích a skokany. V šedesátých letech ukončila činnost skupina sjezdařů a dále ve své činnosti pokračovali běžci a skokani (často se jednalo o stejné závodníky). Většinou všichni běžci byli zároveň i skokani tzv. sdruženáři. V roce 1955 se v Písařově jel 1. ročník O. K. Písařov, ve kterém úspěšně závodili písařovští rodáci. Především pan Robert Langhammer ml. V dané době se jednalo o nejlepšího běžce této obce. Nejúspěšnějším obdobím byla osmdesátá léta, a to jak masovostí, tak i lyžařskými výsledky. V tomto období se sešla velká skupina obětavých funkcionářů.⁴⁹

⁴⁸ *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

⁴⁹ VALENTA Ivoš. Ing, 2017. Rozhovor s místním občanem obce Písařov (běžecké lyžování) v obci Písařov. Písařov 22. 05. 2017. Záznam rozhovoru uschován u autorky práv.

Postupně pod vedením nejdříve Roberta Langhammera st. a později Valenty Františka. Skupina trenérů jako Valenta Jaromír, Vicens Jaroslav a Langhammer Jan vedla skupinu až třiceti závodníků, z nichž velká část dosahovala velmi dobrých výsledků jak na okresní, tak i krajské úrovni. Nejúspěšnější závodníci byli Valenta Jaromír ml., Kuběnka Petr, Valenta Ivo, Valentová Vladana, Macek Radomír, Vicens Jaroslav a Petr, Langhammerová Hana. V období 1976 se dobudoval areál skokanských můstků a byl položen nový povrch na dvou skokanských můstcích z umělé hmoty pro letní přípravu mužů z okresu Šumperk. V roce 1976-1977 obdržel oddíl ocenění za Vzorný oddíl ČSTV II. stupně za přínos sportu. Dne 26. 6. 1977 se v Písařově uskutečnil přebor ČSR mužů již v závodě sdruženém. Účastnila se i řada profesionálů, mezi kterými byl i pan Jan Raška. A v roce 1978 obdržel oddíl lyžování titul „Vzorný oddíl lyžování I. stupně“ a také ocenění za zásluhy o rozvoj lyžování.

Díky zdařilé práci s mládeží a aktivnímu přístupu ke sportu se běžecký oddíl v Písařově mohl pyšnit od svého založení ziskem 1 titulu župního přeborníka, 26 tituly krajského přeborníka a 116 tituly okresního přeborníka. Což hodně mluví o faktu, jak úspěšně se v dané době přistupovalo v obci ke sportu.

Za úpadek běžeckého lyžování v Písařově v roce 1986 mohl především nezájem dětí o sport a fakt, že odešla řada funkcionářů a sportovců a nebyl, kdo by pokračoval jak v trenérské činnosti, tak v chuti sportovat. Většinou totiž ve vesnických sportovních klubech vše stálo vždy na určitých rodinách. Když otec viděl, že syn trénuje, začal se sportu věnovat i on, ale kolem roku 1986 nikdo neměl chuť se sportu věnovat a vše vyvrcholilo po roce 1989, kdy důsledkem nevyjasněných majetkových vztahů došlo ke zbourání skokanského areálu rozprodání majetku Tatranu bez vědomí výboru. Posledním předsedou oddílu běžeckého lyžování je Ing. Ivo Valenta – bývalý úspěšný závodník, který se snažil ještě o pozvednutí sportu jako takového, ale veškerá snaha proběhla neúspěšně díky neochotě rodičů a dětí a nechuti rodičů investovat do sportu peníze. Jak chcete vést oddíl, když nemáte s kým pracovat a s čím. Těžko.⁵⁰

⁵⁰ VALENTA Ivoš. Ing, 2017. Rozhovor s místním občanem obce Písařov (běžecké lyžování) v obci Písařov. Písařov 22. 05. 2017. Záznam rozhovoru uschován u autorky práv.

A proto v roce 1996 ukončuje oddíl lyžování svou činnost s vědomím, že měl a navždy bude mít bohatou historii v této obci a svým způsobem proslavil tuto malou obec v dalekém okolí.⁵¹

4.1.5 Významné budovy a památky

Významné budovy v obci jsou následující: budova místního národního výboru, kde je umístěna pošta a spořitelna, dále zde budova továrny na kartáče, kancelář státního statku v bývalém hostinci U Ruprichů, dvě školní budovy ZDŠ (u kostela byla umístěna mateřská školka a národní škola. Na horním konci obce je v soukromé budově umístěna 6-9. třída). V bývalé expozituře byla umístěna školní jídelna. Obec má také kostel římsko-katolické církve s farou a sbor Českých bratří. Duchovní péčí se o tuto obec starali mniši z blízkého kláštera v Klášterci. V místech, kde se nyní nachází hřbitov, vybudovali malou dřevěnou kapli. V publikaci se dovídáme, že ve zdejším kostele působil kněz, tehdy zvaný Plebán (slovo Plebs označované jako lid), neboť žil mezi lidmi. V té době byl v Písařově také bratrský kazatel a v letech 1550-1615 existovala v Písařově bratrská fara. Po roce 1624 v Písařově nepůsobila žádná duchovní správa. Protože kaplička chátrala, byla v letech 1682 na stejném místě postavena nová kaplička. Byla částečně větší a opět dřevěná, ovšem tentokrát se zvonicí. V roce 1690 byla zasvěcena šumperským děkanátem. I tato dřevěná stavba kostela postupně chátrala a hrozilo ji spadnutí, proto v roce 1770 bylo úředně zakázáno konat v tomto kostele bohoslužby a přemýšlelo se o stavbě nového kostela, který by již byl z tvrdého materiálu. Stavba se započala roku 1785 díky podpoře knížete Lichtenštejna. V roce 1793 byla stavba ukončena, kostel byl vybaven a vysvěcen.⁵²

⁵¹ VALENTA Ivoš. Ing, 2017. Rozhovor s místním občanem obce Písařov (běžecké lyžování) v obci Písařov. Písařov 22. 05. 2017. Záznam rozhovoru uschován u autorky práv.

⁵² *Kronika obce Písařov 1963-1982, 1982-2000*. Uložená na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; *Historie obce Písařov*. [online]. Písařov: Stránky obce Písařov. Dostupné z <http://www.farnost-pisarov.cz/historie> [cit. 2017-05-30].

Obec Písařov se také může pochlubit hasičskou zbrojnicí a dětskou poradnou. Na začátku obce se nachází pohostinství Na Kocandě. Tatran je zase budova pro tělesnou výchovu a slouží také ke kulturním účelům. V budově bývalé rychty bylo kdysi místní kino. Ze sportovních zařízení vyniká fotbalové hřiště vybudované za rychtou a lyžařský můstek s kritickým bodem doskoku 40 m a s elektrickým vlekem.

K památkám obce náleží pomník odboje z druhé světové války se jmény padlých a umučených. Do roku 1963 naproti památníku stál pomník T. G. Masaryka. Vedle požární zbrojnice roste lípa svobody.⁵³

⁵³ *Kronika obce Písařov 1963-1982, 1982-2000*. Uložená na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; *Historie obce Písařov*. [online]. Písařov: Stránky obce Písařov. Dostupné z <http://www.farnost-pisarov.cz/historie> [cit. 2017-05-30].

5 OSOBNOSTI OBCE

S touto kapitolou jsou spojeny významné, místní pedagogické osobnosti, které se do historie obce zapsaly. Jsou jimi: PhDr. Jan Springer, Jan Háječek, Josef Klimeš a Karel Kubíček.

5.1 PhDr. Jan Springer

Narodil se 24. 11. 1893 v Písařově a zemřel 19. 9. 1978 pravděpodobně v Olomouci. Jan Springer byl středoškolským profesorem, knihovníkem, kulturním, vlastivědným a sokolským pracovníkem. Také byl redaktorem regionálního vlastivědného sborníku a bojovníkem za demokracii. Vydal nespočet publikací z literatury, historie a politiky. Také časopisecké články. Po řadu let patřil k nejvýznamnějším osobnostem na severní Moravě.

Pocházel z učitelské rodiny a studoval na gymnáziu v Zábřehu na Moravě, kde také v roce 1912 úspěšně odmaturoval. Ve studiu pak pokračoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde studoval obory češtinu a němčinu. Po studiích nastoupil v září 1920 jako suplující profesor na nedávno založenou reálku v Šumperku. Škola, která byla vedena ředitelem Fialy, zápasila tehdy ještě s mnoha problémy, mimo jiné i s nedostatkem kvalifikovaných učitelů. Mladý profesor Springer zde musel učit kromě svých oborů – češtiny a němčiny – také ruštinu, francouzštinu, zeměpis a zpěv. Na škole spravoval učitelskou knihovnu a sbírku hudebnin. Ovšem přesto jako jediný z prvotních profesorů zůstal této škole věrný až do jejího zániku v roce 1935.

Mimo své pedagogické práce se také věnoval velice intenzivně i kulturně politické činnosti. Také byl po mnoho let „*předsedou okrsku Národní jednoty v Šumperku, funkcionářem Sokola, jednatelem Okresního osvětového sboru, knihovníkem české veřejné knihovny, sbormistrem pěveckých sborů Národní jednoty a jiné.*“⁵⁴

⁵⁴ DAVID, Z., FILIP, Z., *Slovník učitelských osobností okresu Šumperk*, Šumperk, 1990. str. 141.

Aktivně se podílel na spolupráci s pražským Masarykovým lidovýmiho ústavem. „*Od roku 1932 redigoval Hlídku národní výchovy a osvěty v týdeníku Litovelský, Šternberský a Šumperský kraj.*“⁵⁵ Jeho úsilím bylo vytvořit demokraticky české pohraničí. V publikaci, kterou Springer vydal (*Šumperk kdysi a dnes, 1927*), dokládá demokratický zápas, který proběhl za první republiky. Díky jeho horlivosti k historii vydal v roce 1935 dílo „*Ohlas světové války na Balkáně v české literatuře.*“⁵⁶

Od roku 1938 učil na Slovanském gymnáziu v Olomouci a v letech 1945-1948 ho řídil. Studenti ho pro svou toleranci a přátelský postoj považovali za nejoblíbenějšího učitele. Kromě pedagogiky se také věnoval bibliografii olomouckého muzejního Vlastivědného spolku. Díky jeho zásluze byl opět obnoven původní historický název na Slovanské gymnázium. V roce 1947 vydal další publikaci s názvem „*Co dala Haná české literatuře*“.⁵⁷ Potom, co byla obnovena olomoucká univerzita, působil na ní v letech 1946-1962 Jan Springer jako lektor českého jazyka. V následujících letech spolupracoval se Státní vědeckou knihovnou v Olomouci jako bibliograf. Springer byl také spoluzakládajícím členem Vlastivědné společnosti muzejní. V roce 1974 ve věku 81 let vydal publikaci „*Co dalo Šumpersko české literatuře*“.⁵⁸

Prof. Dr. Jan Springer zemřel 19. října roku 1978 v Olomouci. Za sebou zanechává vskutku výborné dílo. V Šumperku a v Olomouci, kde působil jako středoškolský profesor, vychoval stovky studentů, kteří ho uctívali a jako ke svému oblíbenému učiteli se k němu nikdy nepřestali hlásit.⁵⁹

⁵⁵ DAVID, Z., FILIP, Z., *Slovník učitelských osobností okresu Šumperk*, Šumperk, 1990. str. 141.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ SKLÁDAL, O., *Odešel vzácný člověk – prof. Dr. Jan Springer*, SM, 1979.

5.2 Jan Háječek

Jan Háječek, který byl učitelem, partyzánským velitelem a důstojníkem se narodil 2. října 1912 ve městě Zábřeh do rodiny obuvníka Eduarda Háječka. Své dětství a mládí prožil v rodném městě. Poté, co dokončil obecnou školu, rozhodli se jeho rodiče, že jej dají na studia do zábřežského gymnázia, kde také v roce 1931 úspěšně odmaturoval. Následně se přihlásil na právnickou fakultu Karlovy univerzity v Praze, ovšem po roce přešel na filozofickou fakultu, kterou také nedodělal, a vrátil se zpět na severní Moravu. Nakonec se rozhodl pro učitelství a odešel studovat tzv. pedagogickou akademii do Brna. Tam po absolvování dvou semestrů složil zkoušku učitelské dospělosti. V roce 1935 nastoupil vojenskou prezenční službu, nejdříve v poddůstojnické škole v Olomouci, dále pak v Šumperku. Než odešel do civilu, jmenovali ho důstojníkem.

Svou učitelskou dráhu zahájil v roce 1937 na obecné škole v Postřelmůvku nedaleko Zábřehu. Tam působil pouze jako výpomocný učitel. Po roce byl přeložen do Písařova na obecnou školu. Po okupaci zdejšího pohraničí se dal k dispozici protifašistickému národně osvobozeneckému hnutí. Po prozrazení organizace na jaře 1944 unikl zatčení a skrýval se. Před zatčením uprchl do lesů a stal se jako důstojník čs. armády partyzánským velitelem až do 23. září 1944, kdy jako hrdina padl v boji proti přesile vojáků SS. Jan Háječek obětoval svůj mladý život za své kamarády, kteří se na ní svěřili jeho velení. Jeho mrtvolu tenkrát zahrabali gestapáci, když si na ní vybili svůj vztek na odlehlém místě na hřbitově v Jedlí. Teprve po osvobození dne 8. 7. 1945 bylo jeho tělo převezeno současně s tělem jeho padlého přítele Jarka Tůmy do Zábřehu, odkud oba pocházeli, a zde teprve byli pochováni s poctami, které jim podle práva patřily.⁶⁰

⁶⁰ DAVID, Z., FILIP, Z., *Slovník učitelských osobností okresu Šumperk*, Šumperk, 1990; Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola Písařov*, i. č. 2 (1a), 1944-1952; BUREŠOVÁ, A., *Po stopách partyzánů na Písařovsku*, VZ č. 219, 1986.

5.3 Josef Klimeš

Josef Klimeš byl nadučitel a správce školy v Písařově. Narodil se 15. března roku 1868 v Bušíně. Vzdělával se na gymnáziu v Olomouci a v Brně, kde 13. července 1889 získal vysvědčení učitelské dospělosti. Působil pak zatím v Hrabové a v Jakubovicích, kde složil dne 21. 2. 1892 zkoušku učitelské způsobilosti před c. k. zkušební komisí v Brně. Při ní uspěl s vyznamenáním. Od roku 1895 působil v Dubicku. V roce 1909 nastoupil službu v Písařově jako správce školy. Mimo školu se také vzdělával na kurzu včelařském, zahradním, štěpařském a od roku 1894 chodil do kurzu pro chlapecké ruční práce ve Vídni. Hodně cestoval a díky cestování poznal země české, polské, ruské, Alpy, Slovinsko, Itálii a chorvatské země. Díky soukromému studiu i cestování se naučil polskému a ruskému jazyku. Psal také články pedagogické, místopisné a cestopisné črty. Byl také autorem proslulých vět k ustavení německé (zprvu soukromé) školy v Písařově na horním konci.⁶¹

5.4 Karel Kubíček

Narodil se 23. července 1896 v Písařově č. 86. V letech 1902-1909 chodil do zdejší obecné školy v Písařově. V letech 1909-1911 navštěvoval druhou a třetí třídu měšťanské školy v Bludově a v letech 1911-1915 byl v prvním až čtvrtém ročníku ústavu učitelského v Bubenči, kde také dne 8. dubna 1915 vykonal zkoušku dospělosti s vyznamenáním. Poté musel ihned nastoupit vojenskou službu 15. 4. 1915. Po tom, co nabyl vojenského výcviku, byl poslán do pole na ruské bojiště, kde byl počátkem června 1916 zajat u Bučače, načež prošel Kyjev, Dárnici, Moskvu, Voroněž a Zádonsko.⁶²

⁶¹ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola (německá) Písařov*, i. č. 1, 1884-1941.

⁶² Státní okresní archiv v Šumperku, *Německá obecná škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1886-1940.

Dal se pak k legiím v Borispolu a Žitomíru. Dostal se také do Madžurska a do Vladivostoku, odkud plul s lodí Dollar přes Tichý oceán do Vancouveru. Jeho radostný návrat se uskutečnil k domovu 6. srpna 1920.

Dekretem okresní školní rady z 29. září 1920 byl jmenován zatímním učitelem obecné školy v Písařově. Ovšem 1. 12. 1920 odešel do Bílé Vody jako zatímní správce nově otevřené menšinové školy. (krátký životopis Karla Kubíčka zaznamenaný ve školní kronice Německé obecné školy v Písařově v letech 1886-1940)⁶³

⁶³ Státní okresní archiv v Šumperku, *Německá obecná škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1886-1940.

6 ŠKOLSTVÍ OBCE PÍSAŘOV

V Písařově se školství vyznačovalo nejprve značným počtem žáků, národnostními střety, v pozdějších letech pak roztržitostí školních budov a v posledních letech zase naopak nízkým počtem žáků.⁶⁴

6.1 Školství doby tereziánské

V 18. století mělo v obci lidové školství počátek v německém školství, neboť v té době bylo vyspělejší. Školství mělo sehrát v posílení absolutistické monarchie značnou úlohu, zapříčiněno to bylo válečnými neúspěchy habsburské monarchie. Za Marie Terezie a jejího syna Josefa II. byl zrušen jezuitský řád, byl také omezen vliv církve na školství a nově se vydaly školské zákony. Na pozvání panovnice v roce 1774 přicestoval do Vídně opat Johan Ignác Felbiger (školský reformátor z pruského Slezka). Ta jej povolala, aby pomohl v monarchii zlepšit školství. Felbiger ihned připravil k vydání *Všeobecný školní řád* na základě něhož, byla reorganizována obecná škola. Podstatou školské reformy bylo, aby ve všech farních obcích byla zřízena škola. Tedy ve všech obcích s farou se zakládaly triviální školy (tři předměty – čtení, psaní a počítání). Vyučovacím jazykem zůstává řeč mateřská. Ve městech byly zakládány školy hlavní a v krajských městech školy normální, gymnázia a jiné. To již byly školy latinské a později německé. Školní docházka byla i nadále nepovinná.⁶⁵

V Písařově byla první škola „utrakvistická škola obecná“ založena v roce 1770. Podle zápisů nadučitele Josefa Valenty z roku 1877 ve školní kronice, psaných ještě německy a švabachem, se nejdříve vyučovalo v neobývaném domě na pozemku

⁶⁴ *Pamětní kniha obce do roku 1848*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

⁶⁵ VÁŇOVÁ, R. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1986; KOPÁČ, J. *Dějiny České školy a pedagogiky v letech 1867-1914*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1968.

rychty, později v domě č. 82 u hřbitova. Tento domek patřil vrchnosti a byl zmiňován jako kostelní domek. Byla v něm fara i škola. Roku 1792 byl položen základní kámen ke stavbě školy. Ta pak byla přízemní a měla vyučovací místnost se čtyřmi lavicemi a obývací pokoj pro učitele, do kterého se chodilo přes učebnu. Roku 1827 bylo přistaveno první poschodí. Vyučování bylo pro každého učitele velice namáhavé, protože se vyučovalo vzhledem ke složení obyvatelstva v českém i německém jazyku, což byla dvojitá práce. Docházka do školy nebyla původně povinná. Velká roztroušenost usedlostí v obci (z horního i dolního konce dědiny to bylo až půl hodiny cesty) ztěžovala v ukrutných zimních podmínkách i za jiného nepříznivého počasí řádnou docházku dětí do této školy. Obdobně, tak jako i jinde, zde nejdříve nějaký dobrovolník nebo vysloužilýc probíral v době mimo polní práce základy psaní, čtení, případně počtů, aniž by k tomu měl nějakou kvalifikaci. Školskou reformou pak byla v roce 1774 zavedena povinná šestiletá školní docházka a v každé větší obci měla být zřízená tzv. triviální škola s výukou čtení, psaní a počítání. Nad školou byl zachován církevní dozor a pro učitele předepsána minimální kvalifikace. Ovšem požadavky reformy však většinou nebyly dodržovány.⁶⁶

Pokud zmíním platy učitelů, tak zápisy ze školní kroniky uvádí, že učitelé byli špatně placeni. Vše si museli obstarávat sami (bydlení, otop) a tohle vše stačilo pouze na skromné živobytí. Prvním stálým učitelem je zde uveden jistý Johan Lozerth, německé národnosti. Po něm Langhamer z Červené Vody a další přímo z Písařova i z různých míst v Čechách. Mnoho jejich žáků se prý také stalo učiteli, konkrétně v letech 1800 až 1870 jich bylo 24. V letech 1853 až 1868 bylo na škole průměrně 210 dětí. Mezi zasloužilými a vzornými rektory, kteří se dle Almanachu zapsali zlatými písmeny v dějinách školy severomoravské, jsou uvedeni také první učitelé z Písařova, mezi nimi je i místní rodák Dominik Krobot. Pan Krobot působil v Písařově na škole jako pomocník v letech 1816-1818 a potom ještě 51 roků jako nadučitel.⁶⁷

⁶⁶ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola (německá)*, i. č. 1, 1893-1902.

⁶⁷ Státní okresní archiv v Šumperku, *Německá obecná škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1886-1940.

Za jeho působení bylo přispěním knížete Jana z Lichtejnštejna v roce 1827 přistaveno první poschodí ke škole čp. 206. Od té doby zde byly dvě třídy. Dalším učitelem byl Josef Valenta, rovněž místní rodák. Pocházel ze statku, ve kterém později byla zřízena expozitura české školy. V letech 1865-1873 působil na škole jako podučitel a v letech 1873-1892 jako nadučitel. Právě on to byl, co začal psát kroniku školy. V letech 1877-1882 v němčině, později česky. Počet žáků byl tehdy vysoký.⁶⁸

6.2 Přelom ve 2. pol 19 století

Zákon o školské reformě z let 1869 zavedl povinnou osmiletou školní docházku, díky níž se rozšířil obsah vzdělání a reorganizoval se systém elementárního školství. Tím se počet dětí, které byly školou povinné, ještě poměrně zvýšil. Každá obec s dostatkem dětí od 6-14 let byla povinna zřídit a vystavit školu. Dozor na školu byl vzat z rukou církve a předán státním orgánům – okresní školní radě, okresním školním inspektorům a zemským úřadům. Hmotné potřeby škol měla každá obec na starosti, o hmotné zabezpečení učitelů pečovala příslušná země, u nás tedy země Morava. Od roku 1870 bylo podle zákona také zakázáno tělesných trestů ve školách.⁶⁹

V Písařově se tato skutečnost odrazila například slavnostním uvítáním prvního školního inspektora jmenovaného pro okres Zábřeh (jistého Novotného) 19. 8. 1896 zástupci obce. Roku 1871 byla zvolena i první místní školní rada. V polovině 70. let počet žáků překročil 300 a škola tak byla žactvem přeplněna, tudíž se do dvou tříd takový velký počet žáků nemohl ani vejít. Řídící učitel dostal také pomocníky. Na školní budově se v té době prováděly velké opravy, během níž delší dobu bydlel učitel ve třídě.⁷⁰

⁶⁸ Státní okresní archiv v Šumperku, *Německá obecná škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1886-1940.

⁶⁹ SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

⁷⁰ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola (německá)*, i. č. 1, 1893-1902.

Stále byl nedostatek peněz a kronika obsahuje stížnosti na tehdejšího starostu, který údajně vybíral peníze na různé učební pomůcky, ale škola nikdy z toho nic neviděla.

Potíže byly také s místním farářem, který zabral veškeré pozemky kolem školy a vedení školy na obci podporu nenašlo.

V říjnu roku 1878 se konala první učitelská konference s programem: povinnosti učitelů, úkoly školy, návrhy a přání. Cílem byla výchova dobrých občanů. V té době bylo také jisté, že ve skutečnosti do školy chodilo daleko méně dětí a v období, kdy bylo potřeba polních prací, byl jejich počet poloviční. Školním rokem 1881/1882 končí veškerý přehled nejdůležitějších údajů z německých zápisů ve školní kronice. Od školního roku 1882/83 se zápisy již prováděly výhradně v českém jazyce.⁷¹

6.3 Základní školství do konce 19. století

Po ukončených službách Božích se přijímali začátečníci a ostatní žáci byli přeřazeni do vyšších tříd, respektive oddělení.

Ve školním roce 1883 školko dozorce profesor Lošťák kladl na srdce místní školní radě, aby se jedenkrát měsíčně konala schůze a také mluvil o prospěchu a užitku industriálního vyučování. Doporučil žádat o industriální učitelku u okresní školní rady. V roce 1884 byla zvolena místní školní rada, ve které byli páni: Hynek Krobot, Benjamín Jurenka, Josef Omáčka a Benjamín Krobot. Každá třída měla dvě oddělení, ve kterých se vyučovalo střídavě česky i německy. Z dnešního pohledu byla výuka nepředstavitelná, a to jak pro žáky, tak pro učitele. Počet žáků s počtem 300 trval až do roku 1884, kdy byla na horním konci Schulvereinem z Vídně zřízena soukromá škola německá. Z německých, ale i z českých škol do ní hned přešlo 106 žáků, a tím tak ve staré utrakvistické škole zůstalo pouze 206 žáků.⁷²

⁷¹ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola (německá)*, i. č. 1, 1893-1902.

⁷² Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola (německá)*, i. č. 1, 1893-1902.

V roce 1893 byla obec přinucena převzít německou školu do své správy, toho roku tedy utrakvistická (česko-německá) škola ukončila svou činnost a ve staré škole u kostela se od první třídy učilo pouze česky – začíná česká obecná škola.

V roce 1892 odchází ze školy nadučitel Josef Valenta, kterého střídá Eduard Springer, otec pozdějšího významného literárního historika prof. PhDr. Jana Springera. Ve školním roce 1885/86 vznikla zásluhou školdozorce Františka Vicence školní knihovna, která měla asi 100 svazků. V letech 1886-1887 bylo německé privátní škole uděleno právo veřejnosti. Znepokojující bylo, že nedošlo k rozšíření dvojtřídní mateřské školy na trojtřídní, ačkoliv toto rozšíření bylo velice nutně potřebné.

Dne 9. 10. 1888 prohlížela zeměpanská komise stavební místo k rozšíření zdejší národní školy. Pozemek byl komisí uznán. Dále zde byla poznámka, že se zároveň prozatím pro třetí třídu vyhlédla místnost v erbovní rychtě, k otevřená však okresní školní rada nedala souhlas pro nevhodnost místnosti k vyučování.⁷³ V roce 1891 byla nově uspořádaná školní knihovna, kde zde byly knihy poučené, zábavné a náboženské. Další zvláštní rozdělení bylo pro první a druhou třídu. Celkem zde bylo 180 knížek (158 knih českých a 22 knih německých). V roce 1892 nastoupil nový správce školy Eduard Springer. Důležitou událostí byl výnos ministeriální ze dne 23. dubna 1893, kterým se nařizuje zřídit počátkem školního roku 15. září německou veřejnou školu. Spolek Deutscher Schulverein věnoval svou dosavadní privátní školní budovu, ovšem s podotknutím, že se na ní bude vyučovat pouze německy. Zemská školní rada nařídila od počátku školního roku 1893 zařídit v Písařově dvojtřídní obecnou školu s vyučovacím jazykem německým. Zároveň tento úřad zrušil utrakvistickou školu a dal nařízení, aby se na této škole v první třídě vyučovalo pouze česky.⁷⁴

Významným jednáním bylo zavedení vody do školní budovy dřevěnými troubami. Ve školních letech 1894/1895 vrcholil boj o stavbu trojtřídní české školy. Naráží se na odpor německých zástupců v obecním výboru, dochází k umělému protahování žádáním dalších subvencí. 25. srpna se nakonec výbor opět sešel.

⁷³ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola (německá)*, i. č. 1, 1893-1902.

⁷⁴ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola (německá)*, i. č. 1, 1893-1902.

Z devíti přítomných pět souhlasilo se stavbou. Nakonec byla stavba školy zcela zaručena. 23. července vypukla epidemie spály, 48 dětí školou nepovinných na spálu zemřelo. V roce 1895 byla hlavním tématem stavba školy. Počátkem školního roku 1897 povolila zemská školní rada otevření třetí třídy a zároveň byl vypsán konkurs na místo učitele v této třídě.⁷⁵

6.4 Česká škola obecná, národní (1893-1953)

Podle říšského zákona o školách obecných se říká, že „*Obecné školy jsou zřízené k tomu, aby děti v mravnosti a nábožnosti vychovávaly, ducha jejich vyvíjely, znalostí a zručností, jichž mají k dalšímu vzdělání v životě zapotřebí, jim poskytovaly a byly základem, aby se z nich stali hodní lidé a občané*“.⁷⁶

Začátek české školy obecné spadá sice úředně do roku 1893 (doba, kdy zdejší nová německá škola dostala právo veřejnosti), ovšem pouze česky se ve škole učilo už od školního roku 1884/85, ihned, co byla zřízená soukromá škola německá. Do té totiž přešli žáci, kteří navštěvovali německé oddělení v utrakvistické škole. Přesto, že některé děti odešly do německé školy, v české škole tak zůstalo v každé třídě 100 žáků, a proto bylo potřeba zřídit třetí třídu. Její zřízení už v roce 1885 vymohl místní rodák okresní školní dozorce František Vicenec. Ke zřízení však nedošlo, protože místní školní rada o ní neprojevila dostatečný zájem. Teprve v říjnu roku 1888 byla pro třetí třídu vyhlédnuta místnost v erbovní rychtě, ovšem zemská školní rada tam zřízení nepovolila a odůvodnila to slovy, že místnosti pro výuku tam nebyly vhodné. Za přínosný byl vybrán pozemek na „kostelním poli“ za školní budovou čp. 206.⁷⁷

⁷⁵ Pamětní kniha obce Písařov do roku 1848. Uloženo na obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

⁷⁶ KOPÁČ, J., *Dějiny české školy a pedagogiky v letech 1867-1914*, Brno, 1968. str. 18.

⁷⁷ Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní škola Písařov*, i. č. 1, 1878-1953.

Nejprve se počítalo pouze se stavbou třetí třídy, na konec však bylo rozhodnuto o stavbě nové trojtřídní školy. Její zahájení obec oddalovala, ale byly to především němečtí zástupci v obecním výboru, kteří žádali na stavbu stále vyšší finanční příspěvky.⁷⁸

Teprve potom, co zapůsobila výhrůžka, že okresní školní rada ustanoví sama zvláštního zmocněnce, který stavbu bude zajišťovat, se začalo něco dít. 23. dubna roku 1896 byl položen základní kámen, školní budova byla slavnostně vysvěcena a 19. 9. 1897 se ihned zahájilo vyučování v třetí třídě. Po úplném dokončení sem listopadu 1897 byly přemístěny zbývající dvě třídy. Ovšem čas plynul a obec nevyplácela nic na údržbu školy, proto se veškeré výlohy platily za potřeby žáků, kteří je dostávaly zdarma, výhradně z darů. Škola byla patrová, byly v ní tři učebny a také byt pro správce. Svému účelu po několika opravách slouží dodnes.

S jakými pocity naši předkové nastupovali do nového století? Jaké si kladli cíle, jaké měli tužby? Co od nového století očekávali? Měli tušení například, že v něm proběhnou dvě strašné světové války?

Mravy žáků byly dosti uvolněné, bylo to následkem válečných let. V některých rodinách byl pak stále nedostatek dozoru, takže i pilnost žáků byla celkem nepatrná. Znalosti, které si přinesly české děti ze školy německé, byly velmi skromné. Mnoho žáků nedovedlo ani slabikovat a také v počtech zůstaly opožděny.⁷⁹ Při otevření nové školy byl počet žáků 172 a v letech 1909-1919 činil počet žáků průměrně 250. Obec v roce 1910 koupila statek od bývalého nadučitele Josefa Valenty, aby se děti z horního konce dostaly z německého vlivu. Zde náhle zřizuje expozituru české školy. Otevřena byla 9. prosince 1910 a v provozu byla až do zřízení měšťanské školy v roce 1919.⁸⁰

⁷⁸ Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní škola Písařov*, i. č. 1, 1878-1953.

⁷⁹ Státní okresní archiv v Šumperku, *Německá obecná škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1886-1940.

⁸⁰ Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní škola Písařov*, i. č. 1, 1878-1953.

Expozituru navštěvovalo v průměru něco kolem 30 dětí, nejvíce jich bylo ve školním roce 1911/12 s počtem 43 a nejméně ve školním roce 1917/1918 s počtem 22.

Nesmírně poučný (i pro naši mladou generaci, která válku nezažila) je doplňující článek J. Klimeše s nadpisem „*Jak se u nás žilo v době války*“.⁸¹

V článku rozebíral situaci, jak tovární a dělný lid trpěl nouzí. Práce v továrnách byla místy zastavena, nebylo uhlí. V celém Písařově nebyl k sehnání bochník chleba, nebyla režná mouka. Chudý lid se bouřil a vyhrožoval. Školní docházka se velice zhoršila. Chudé matky vytrhují s pláčem pekařce bochníček chleba pro své děti. Ve školním roce 1917/1918 nastoupil vojenskou službu K. Springer (dosud učitel expozitury). Náhrada nepřišla, tudíž bylo nutné odtud žáky přeradit do školy dolní. V pondělí 28. října 1918 se rozletěla jásavá zpráva po vlastech československých, že je země volná, svobodná. Země, která byla utýrána čtyřmi těžkými roky se konečně dočkala svobody. V roce 1919 obdržela škola spousty darů, ovšem ne tolik, co školy v bohatších krajích. Mezi dary patřily psací a kreslicí potřeby. Od Národní jednoty obdrželi jedenáct čítanek.

V roce 1920 vyplatila správní komise České místní školní radě 1.500 korun, ovšem ty nedostačovaly ke hrazení i jiných výloh, škola měla totiž v plánu pořídit kamna a školní nábytek, které školská budova velice potřebovala. K výzvě okresního školního výboru v Zábřehu podala místní školní rada svůj souhlas se zrušením české obecné veřejné školy v Písařově, jež to bylo provedeno zemskou školní radou v Brně. Místní školní rada na přání Němců opatřila jejich školu černým nápisem na zdi „*Obecná škola-Volkshule*“. Když se němečtí občané dozvěděli, že se na budově maluje také český nápis, shromáždili se u ní a protestovali zde rozčílenými gesty proti českému označení slovy, že to tak nestrpí a nápis se musí okamžitě zamazat. V listopadu 1928 byla také v obci otevřena státní mateřská škola v domě č. 30 pana B. Hejla, ve které působila paní učitelka slečna Zajíčková.⁸²

⁸¹ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola (německá) Písařov*, i. č. 1, 1884-1941.

⁸² Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní škola Písařov*, i. č. 1, 1878-1953.

Po válce počet žáků v obecné škole poměrně klesal, zřízena byla měšťanka, do které hned přešlo 60 žáků. Počet žáků ovlivnila i skutečnost, že někteří žáci z dolního konce začali navštěvovat nově zřízenou školu v Bukovici, která byla založena 16. září roku 1929. Taktéž tomu bylo i u dětí z horního konce, kteří přešli na českou školu v Moravském Karlově. Pedagogický dozor byl ke škole svěřen inspektorovi menšinových škol národních v Šumperku.⁸³

Škola byla umístěna ve školní budově, jejíž vlastníkem je Ústřední matice školská v Praze. Tímto aktem bývalá veřejná obecná škola a posledním rokem soukromá škola v Písařově-Bukovici po jedenáctiletém svém trvání byla postavena a vstoupila tak do nové éry svého vývoje. Zřízení školy se ujal člen Národního výboru Zábřežského pan František Reichl, rodák z Písařova. V říjnu 1938 po německé okupaci, kdy se bohužel uzavřela měšťanská škola, byli žáci přeřazeni do obecné školy, takže se počet žáků na obecné škole zvýšil ze 113 na 150 žáků.⁸⁴

Po otevření německé školy v lednu roku 1939 došlo zase naopak ke snížení, neboť do ní přešlo 36 žáků, ti se však později vrátili. Stav v počtu kolem 165 žáků se potom držel až do osvobození. V letech 1945-1946 došlo k největšímu úbytku školních dětí v důsledku odstěhování mnoha rodin do sousedních německých obcí. Od 1. 9. 1948 se obecná škola změnila na školu národní a ta trvala až do školního roku 1952/53, kdy se začlenila do základní střední školy.⁸⁵

6.5 Národní škola Písařov-Bukovice 1944-1952

Školní rok 1944 byl zahájen v obci Bukovice v pondělí 4. září 1944. Toho dne bylo na škole zapsáno celkem 165 dětí, které byly rozděleny do tří tříd takto:

- I. třída 24 chlapců a 25 děvčat, celkem 49 dětí,
- II. třída 30 chlapců a 32 děvčat, celkem 62 dětí,

⁸³ Státní okresní archiv v Šumperku, *Německá obecná škola Písařov*, i. č. 1, 1886-1940.

⁸⁴ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola Písařov*, i. č. 1, 1919-1933; MELZER, M., a SCHULZ, J. *Vlastivěda Šumperského okresu*. Okresní vlastivědné muzeum, Šumperk, 1993.

⁸⁵ Státní okresní archiv v Šumperku, *Německá obecná škola Písařov*, i. č. 1, 1886-1940.

třída 25 chlapců a 29 děvčat, celkem 54 dětí.

Tento stav nezůstal však po celý rok stejný a několikrát se změnil, hlavně pak v prvních dnech po osvobození. V tu dobu zdejší školu opustily 4 děti z Janoušova, které přišly na školu minulého roku a které se zase vrátily se svými rodiči zpět do Janoušova na rodné statky.⁸⁶

Současně ale přijato bylo 10 dětí z Bukovice, které doposud musely navštěvovat německou školu Bukovskou. Po osvobození byla tato škola ihned zrušena, ale protože se nenaskytl žádný český učitel, který by v Bukovici učil, poslali proto bukovští občané své děti prozatím do české školy v Písařově. Po třinácti měsících pobytu mezi partyzány se opět vrací pan Josef Suchomel, bývalý správce školy v Postřelmůvku, ke své rodině i povolání. Provedl sice zápis do české školy v Bukovici a chtěl zde i dále vyučovat, ale hned koncem května 1945 musel nastoupit jako důstojník do vojenské služby, a tak bukovská škola dokonce tohoto roku zůstala osiřelou.

Na škole v Písařově působily jen dvě učitelské síly, které vyučovaly všechny tři třídy. A to učitelka Růžena Trunačková a Jan Matulík. Ženské ruční práce se pro nedostatek učitelek tohoto roku nevyučovaly.

Vyučování v tomto školním roce (1944-1945) bylo velmi nepravidelné a bylo zde vidět, že doba německého panství končí. Po uhelných prázdninách dostaly obě školy nové nájemníky a to příslušníky „Volkssturmu“, kteří byli v obci ubytováni. Pobývali zde dva roky, poněvadž se měli cvičit v obranných bojích. Kromě těchto radostných zpráv se obcí šířila i smutná a bolestná zpráva o úmrtí učitele Jana Háječka, který zemřel 23. září 1944. Tohoto soudného dne byl se svou partyzánskou skupinou v lesích u Drozdovské Pily obklíčen. V boji s německými četníky a gestapáky byl těžce zraněn a sám se pak zastřelil. Došlo také k zatčení několika členů písařovských partyzánů.⁸⁷

⁸⁶ Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, 1918-1953.

⁸⁷ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola v Písařově*, i. č. 2 (1a), 1944-1952.

Později přichází též zpráva o úmrtí Františka Reichla, věrného kamaráda kolegy Háječka, který zemřel v Terezíně.

Po válečných útrapách začíná v československé vlasti nový život. Jednou z hlavních činností byla také organizace školství. Na okresech byly zřízeny okresní učitelské rady a inspektorské komise a také v první řadě bylo postaráno, aby veškerý školní majetek byl pro své účely správně zajištěn a aby se na českých školách opět začalo s pravidelným vyučováním. Začalo se pak vyučovat podle posledních předokupačních osnov v duchu republikánských zásad. Na všechny školy, které byly za doby okupace pod německou správou, byli ustanoveni noví správcové, jimiž se stali nejstarší členové učitelského sboru. Tak i podepsaný se stal správcem obecné školy v Písařově. Všude nastala intenzivní práce, která měla napravit to, co bylo poškozeno německými nařízeními v českém školství. Tak byl ukončen tento školní rok a současně rok našeho osvobození 11. července 1945. Přes všechny nepravidelnosti byla školní docházka ještě docela dobrá a pouhých 58 % bylo zameškáno. Na konci roku vystoupilo ze školy 10 chlapců a 9 dívek, kteří dokončili svou školní povinnost. Ze zbývajících žáků přešel po prázdninách ještě značný počet žáků do jiných škol, hlavně pak do nově zřizované písařovské měšťanky, kde jim bylo poskytnuto vyššího (po čas okupace zabraňovaného) vzdělání. V letech 1938-1945 byly na základě rozhodnutí gestapa odebrány všem Čechům v Písařově za trest všechny radiopřijímače. Z důvodu to bylo, že se ve vesnici stále poslouchá cizí rozhlas a udržuje se tak protiněmecká nálada. Provedeno to bylo i na jiných místech, ale po osvobození se karta obrátila a radiopřijímače byly odebrány zase Němcům. Ty byly uloženy u zajišťovací policie u jednotlivých Okresních národních výborů, aby se poté přidělovaly poškozeným českým občanům a českým školám. Také obecná škola v Písařově dostala svůj rozhlas. Konec školního roku 1945 je zaznamenán v kronice jako vzpomínka na Josefa Suchomela, rodáka z Cotkýtě pod Lázkem.⁸⁸

⁸⁸ Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, 1918-1953; BUREŠOVÁ, A., *Po stopách partyzánů na Písařovsku*, VZ č. 219, 1986.

Ujal se organizování obecné školy v Bukovici, ale podle mobilizačního rozkazu musel nastoupit vojenskou službu. Aby byl blíže své rodině, která žila v Písařově, dal se služebně přidělit do kasáren v Moravském Karlově, kde tragicky zemřel 14. 6. 1945 při ničení nevybuchlých německých granátů, které mu explodovaly v ruce, a zranili ho natolik, že za dvě hodiny po výbuchu podlehl. Zemřel ve věku 31 let.

Školní rok 1945 začal 8. září již ve svobodné Československé republice a učitelstvo začalo postupně napravovat škody způsobené mládeží v době okupace.

Ze záznamu o stavu žactva zde kronika uvádí, že během školního roku přestoupilo 6 žáků na měšťanskou školu v Písařově, která se také toho roku obnovila. 23 žáků se odstěhovalo a 1 žákyně se přistěhovala. V tomto roce dochází také ke značné přeměně učitelského sboru. Zatímní správce školy Jan Matulík odešel na své přání před zahájením školního roku na obecnou školu do Bušína, kde převzal správu školy. Učitelka Růžena Trunečková odešla na obecnou školu do Rovenska. Škola v Písařově zůstala tedy úplně bez učitelských sil. Teprve 25. 8. 1945 byl ustanoven správcem školy učitel František Hanák, rodák z Chromče. Na zdejší škole tehdy působila nová výpomocná učitelka Ludmila Chaloupková a výpomocný učitel Antonín Juránek a Bohumil Kříž. Ovšem někteří z uvedených také neměli dlouhého trvání na této škole. Např. hned 1. října t. r. odchází náhle pan učitel Bohumil Kříž, neboť nastoupil vojenskou službu, a 15. října po něm v odchodu následuje správce školy František Hanák. Učitelce Ludmile Chaloupkové tak zbylo velké břemeno. Ujímá se dvou tříd, ve kterých vyučuje střídavě, a také byla pověřena okresním školním výborem, aby zastávala funkci správkyně školy. Tento neutěšitelný stav stálého střídání učitelských sil byl škole velikou zátěží.

Dřívějším ručním pracím se začalo vyučovat teprve od 1. března 1945 učitelkou Jarmilou Cikrytovou, která docházela 1x týdně z Bušína. Náboženství římskokatolické vyučoval zdejší farář Josef Slanina a náboženství evangelické zas vyučoval vikář Josef Matějka, který 1x týdně dojížděl ze Zábřehu.⁸⁹

⁸⁹ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola v Písařově*, i. č. 1 (1a), 1944-1952; MORKES, F., *Československé školy v letech 2. světové války*, Praha, Pedagogické muzeum J. A. Komenského, 2005.

V době okupace byla budova obecné školy obsazena německým četnictvem a vojskem, což se také ukázalo po osvobození. Škola byla zevnitř i zvenčí značně zpusťována. Lavice, tabule, žákovská i učitelská knihovna, veškeré pomůcky k učení byly rozebrány nebo spáleny. Takže na počátku školního roku 1945-1946 byla škola nezpůsobilá k vyučování.

Se značným nákladem byly vymalovány veškeré třídy, chodba, zřízen jeden nový stupeň a do všech tříd zakoupena nová kamna.

Správcovský byt, který byl po německých uprchlících nezpůsobilý k obývání, se během vánočních svátků opravil. Znalosti žáků byly průměrné. Nedostatek vědomostí způsobený okupací se snažili žáci během školního roku nahradit pilností. Vyučování však stále trpělo nedostatkem učebních pomůcek, neboť, jak jsem uvedla, veškeré pomůcky byly zničeny.

Vláda jednala o vytvoření nové jednotné školy, a proto byly vypracovány prozatímní učební osnovy, podle nichž se v tomto školním roce vyučovalo. Školní rok 1946 nejlépe ukázal, jak odchod mnoha rodin z obce do bývalých poněmčených území, rušivě zasáhl do organizace školy. Počet zapsaných žáků klesl na 81 a pro tento pokles měla škola pouze dvě třídy. Díky daru od ministerstva školství bylo tohoto roku zakoupeno devadesát hodnotných knih do žákovské knihovny a dvacet knih do učitelské. Také byly obnoveny učební pomůcky a koupeno několik obrazů a tělocvičné pomůcky. Trvalo ještě velkou chvíli, než všechny způsobené škody byly napraveny. Ve školním roce 1949-1950 se vyučovalo podle nových přepracovaných učebnic pro národní školy. Školním rokem 1951-1952 tato kronika již končí a zůstalo v ní plno prázdných, nepopsaných stran.⁹⁰

6.6 Škola měšťanská, střední

Školy měšťanské byly zakládány k tomu, aby poskytovaly těm, kteří nenavštěvovali školy střední, vyšší vzdělání, než bylo to, ke kterému by mohli

⁹⁰ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná škola v Písařově*, i. č. 2 (1a); 1944-1952; *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

dojít na škole obecné. Na měšťanských školách se převážně vyučovalo těmto předmětům: Jazyku a písemností, náboženství, dějepisu a zeměpisu, přírodopisu, geometrie atd. Měšťanské školy, které nebyly německé, poskytovaly příležitost k tomu, aby se žáci naučili německému jazyku.⁹¹

Nastala nová doba. Čeho se zakladatelé někdejší německé školy v Písařově nikdy ani ve snu nenadáli, se stalo. Nežli uplynul rok od památného 28. října 1918, začalo se v budově německé školy obecné učit česky.

Dne 14. září roku 1919 byla slavnostně otevřena v Písařově Česká měšťanská škola. Na čemž měl hlavní zásluhu Národní výbor pro severní Moravu v Zábřehu (předseda Josef Malý), a zvláště jeho člen písařský rodák František Reichl, berní správce v Zábřehu. Vyučování začalo 22. září roku 1919. Škola byla zřízena jako menšinová podle zákona ze dne 3. dubna 1919. Žáku bylo přijato 66 a to 33 hochů a 33 dívek. Škola byla povolena jako smíšená. Utvořeny byly dvě třídy. V první třídě bylo 16 chlapců a 20 děvčat, ve druhé třídě 17 chlapců a 13 děvčat. Prvním ředitelem této školy byl jmenován Karel Cvrk, dříve odborný učitel v Bludově. Prvním odborným učitelem byl ustanoven Josef Jakubec a výpomocnou učitelkou se stala Jitka Cvrková. Industriální učitelkou byla Bohuslava Klimešová a vyučování náboženství obstarával místní farář František Dokoupil. Dne 1. října 1919 převzal ředitel Karel Cvrk též správu zdejší veřejné čtyřtřídní školy obecné. Učitelé obecné školy počátkem roku 1919-1920 byli: Aurélie Janková, Hynek Smékal, Milada Smékalová (výpomocná síla na čas potřeby) a Bohuslava Klimešová. Jelikož na obecné škole byly pouze tři síly, vyžádal si ředitel sílu čtvrtou od ředitelství pedagogia ve sv. Janě, odkud sem byl pro zimní dobu poslán kandidát čtvrtého ročníku Alois Strouhal.⁹²

Pokud měl někdo zájem o vyšší vzdělání, byl nucen již od osmdesátých let 19. století navštěvovat německou měšťanku v Červené Vodě.

⁹¹KOPÁČ, J., *Dějiny české školy a pedagogik v letech 1867-1914*, Brno, 1968.

⁹² Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola Písařov*, i. č. 1, 1919-1933.

České měšťanské školy vznikaly až později. Například v Lošticích vznikla v roce 1895, v Bludově v roce 1908 a v Zábřehu na Moravě v roce 1912. Z obce je navštěvovali pouze jednotlivci. Proto zřízení české měšťanské školy v Písařově bylo jedním ze základních požadavků tlumočených převážně Národní jednotou.⁹³

Předpokladem pro umístění zde byl velký počet žáků na české škole, ovšem podařilo se to však teprve až po vzniku ČSR díky zásluze Národního výboru pro severní Moravu v Zábřehu, a zvláště pak jeho člena, rodáka z Písařova, Františka Reichla.

Dne 14. září 1919 byla měšťanská škola slavnostně otevřena v bývalé německé škole postavené na horním konci Schulvereinem v roce 1887. Budovu koupil 31. 7. 1919 písařovský obchodník Vincenc Ruprich, to znamenalo, že škola byla vlastně v nájmu, a to až do roku 1924, kdy byla získána do vlastnictví státu. Předpokládalo se, že škola zde bude umístěna pouze dočasně do té doby, než pro dolní konec a Bukovici bude postavena nová školní budova někde na dolním konci, snad u Trojice. Potom by obecná škola zůstala pro horní konec v budově dočasné měšťanky a pro měšťanku by byla využita nová škola u kostela. Tento záměr se však nepodařilo naplnit. Vyučování se zahájilo 22. září 1919 ve dvou třídách s počtem 66 žáků. Ve školním roce 1926/27 se zvýšil počet žáků na 78 a počet tříd na tři. Měšťanku navštěvovaly kromě dětí z Písařova, také děti z okolních obcí. V srpnu 1920 se vzdal úřadu Okresního školního inspektora na Zábřežsku školko-dozorce Josef Loutacký, avšak zůstal dozorcem jen na školách menšinových, tedy také na zdejší škole měšťanské, a to do 31. 12. 1920.⁹⁴

Po okupaci byla škola zredukována na dvoutřídní. V říjnu 1938 byla měšťanská škola zrušena, učitelský sbor rozpuštěn, majetek rozkraden. Žáci museli být umístěny do obecné školy u kostela a v roce 1939 byla v budově zřízena německá obecná škola. V roce 1941 byla přemístěna do dolní školy a na horu přestěhovány dvě třídy školy české. Koncem války bylo ve škole také umístěno německé vojsko a ihned

⁹³ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola Písařov*, i. č. 1, 1919-1933.

⁹⁴ JURENKA, J., Písařov: minulost obce, Písařov: Obec Písařov, 2003; VESELÝ, B., *První česká měšťanská škola v cípu Moravy*, 1929; Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola Písařov*, i. č. 1, 1919-1933.

po osvobození byla měšťanská škola opět obnovena.

Vyučování v české škole začalo s učitelem Josefem Suchomelem, který pocházel z Písařova. Bohužel hned nato nastoupil do vojenské služby a dne 16. 6. 1945 tragicky zemřel poté, co pomáhal pyrotechnikovi s likvidací podezřelého střeliva z kasáren v Červené Vodě.

Bylo potřeba vytvořit podmínky pro vyučování: školu vymalovat, zasklít okna, vybavit a vyčistit.

Tak již 17. 9. 1945 bylo zahájeno vyučování, a to ve čtyřech třídách s 66 žáky. Tyto třídy bylo zapotřebí pospojovat, neboť do listopadu 1945 na škole učil pouze sám ředitel Josef Petr. Novým školským zákonem z 21. 4. 1948 byla zavedena jednotná škola a také nové učební osnovy. Vznikla střední škola. Ve funkci ředitele se v té době vystřídali: 1919-1924 Karel Cvrk, 1924-1925 Ladislav Vodák, 1925-1938 Bohumil Veselý, (v roce 1929 vydal brožuru k 10. výročí trvání školy, která nesla název *První česká měšťanská škola v nejsevernějším cípu Moravy*, 1945-1948 Josef Petr, 1948-1950 Jaroslav Coufal, 1950-1953 Zdeněk Veselý. Na měšťanské a střední škole kromě uvedených ředitelů působilo také 48 učitelů, ovšem většina z nich pouze na velmi krátkou dobu. V některých letech, jako například 1926, 1927, 1950, se na škole vyměnil celý učitelský sbor. Nejdéle zde působil Josef Dobrý, jenž pocházel z Písařova, dále Josef Pasovský, který se zajímal o divadlo a také byl autorem mnoha kreseb z obce. V letech 1951 až 1952 byly ve škole provedeny úpravy oken, položeny parkety a elektroinstalace.

V březnu 1952 se otevřela školní jídelna v expozituře, v kuchyni se vařilo také pro školu národní a mateřskou. Jídlo bylo převáženo ve varnicích na káře.

Školní rok 1952/53 dle zákona o školské reformě byl také posledním rokem střední a národní školy. Od roku 1953 začala osmiletá střední škola se všemi ročníky pod jedním vedením. Dne 5. března roku 1922 se šířila obcí smutná zpráva.⁹⁵

Zemřel učitel katolického náboženství farář František Dokoupil. Byl hlavním původcem založení česko jednotřídní školy v horní části Písařova (vedle budovy

⁹⁵ JURENKA, J., Písařov: minulost obce, Písařov: Obec Písařov, 2003; VESELÝ, B., *První česká měšťanská škola v cípu Moravy*, 1929; Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola Písařov*, i. č. 1, 1919-1933.

německé školy). Němci ho zde považovali za svého největšího odpůrce. Pochován byl v Písařově ve středu 8. března.⁹⁶

Jak jsem se v kronice mohla dočíst, měla škola také spoustu zajímavých aktivit. Jako první aktivitu uvádím výstavy, na kterých žáci prezentovali své výkresy, rysy, písemné práce a ruční práce jak chlapecké, tak dívčí. Zvláštní pozornosti tyto práce získávaly svou rozmanitostí, úhledností a praktičností.

Dále se konaly výlety do různých koutů republiky, jako např. výlet do Prahy, do Pardubic a Hradce Králové, ale také žáci navštívili představení Smetanovy Prodané nevěsty v Olomouci.

Velice krásnou aktivitou, které se žáci účastnili, byla velikonoční nadílka pro sirotky. Žactvo bez zvláštního popudu učitelů sesbíralo mezi sebou 41 vajec na velikonoční nadílku pro sirotky, kteří byli umístěni v dětských domovech v Mlýnském Dvoře. Jako poslední aktivitu zmiňuji pohádkové dýchánky, které zase pořádá učitelský sbor pro děti v rámci světelných obrazů s náměty různých pohádek. V roce 1924 hrozilo zavření měšťanské školy pro nepatrný počet žactva. Ladislav Vodák, který byl v té době ředitelem této školy, žádal o službu na jiné místo. Ovšem tyto zprávy byly předčasné a škola zavřena nebyla. Zápis žactva tedy byl pro první ročník následující: 7 hochů, 8 dívek a z toho tři žáci opakovali. Pro druhý ročník: 10 hochů a 11 dívek. Ve třetím ročníku: 7 hochů a 5 dívek. Celkem tedy bylo na škole 51 žáků.⁹⁷

6.6.1 Založení mateřské školy

Ráda bych také věnovala kapitulu mateřské škole obce Písařov, neboť si myslím, že pro předškolní děti byla tato instituce velice důležitá už z toho hlediska, že se rozšiřovala manufakturní výroba, a tudíž do pracovního procesu byly zařazovány také ženy a matky. Mateřská škola fungovala a funguje jako doplnění rodinné výchovy a také jako příprava na základní vzdělání.

⁹⁶ Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní škola Bukovice-Písařov*, i.č. 1, 1918-1953; VESELÝ, B., *První česká měšťanská škola v cípu Moravy*, 1929.

⁹⁷ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola Písařov*, i. č. 1, 1918-1933.

Kde jinde by se dětem dostávalo sociálního chování než právě v mateřské školce.

Česká mateřská škola byla poprvé v Písařově otevřena v roce 1911. Tento rok se do ní zapsalo hned 62 dětí. Školka byla umístěna na horním konci obce v expozituře české školy čp. 68. Přiřazena byla k obecné škole, ovšem vydržovaná místním odborem Národní jednoty. To, že byla škola umístěna právě na horním konci, bylo vyvoláno snahou podchytit české děti pro českou školu. Ve stejném roce byla totiž ještě otevřena německá mateřská škola, umístěna v nedaleké německé škole. Ovšem do ní se přihlásilo pouhých 14 dětí. Zajišťování mateřské školy odborem Národní jednoty bylo nejspíše nad jeho finanční možnosti, tudíž byl po třech letech provoz mateřské školy ukončen. Přispíval k tomu i menší zájem ze strany rodičů z horního konce obce. V roce 1916 bylo ještě v německé školce 17 dětí. Po druhé byla mateřská škola zřízena až v roce 1927, na základě žádosti rodičů. Počátkem školního roku 1927 podalo ředitelství zprávu o počtu dětí tří až pětiletých. Tuto povinnost musela učinit každá škola. Po této zprávě upozornil inspektor státní školy menšinové v České Třebové ředitele na možnost otevření mateřské školy ve zdejší obci. Ředitel ihned vyjednával s místní školní radou (předsedou Josefem Pechou) a starostou obce (Josefem Žerníčkem). Podkladem také musel být soupis dětí s podpisy rodičů a obratem se vypravila žádost s návrhem na zřízení mateřské školy, která bude podřízena v ohledu administrativní a pedagogickém zdejší měšťanské škole. Jejím správcem byl stanoven ředitel školy měšťanské. Věcný náklad převzala místní školní rada.

Mateřská škola v Písařově tak byla otevřena 24. listopadu. Umístěna byla v budově staré školy v prvním patře.

Mateřskou školu navštěvovalo v roce 1934-1935 42 dětí, ve školním roce 1937-1938 však pouze 29 dětí.

Školka nebyla pro zdejší obec novým a neznámým nařízením, neboť zde kdysi byly mateřské školky dvě. A to česká, kterou vydržovala Národní jednota a německá, kterou otevřel Schulverein.⁹⁸

⁹⁸ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola Písařov*, i. č. 1, 1919-1933; *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, U místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

Obě školky byly otevřeny ve školním roce 1911. Německá měla 14 dětí, v nichž byl tehdeším správcem její řídicí učitel pan L. Berg a česká škola měla 62 dětí. Roku 1933 obecní zastupitelstvo vypovědělo místnost, kterou používá mateřská škola, a to na návrh místní školní rady, která počítá s tím, že v příštím školním roce bude zdejší obecní škola rozšířena o jednu další třídu. Výpověď byla zaslána inspektorátu a spis byl zaslán ministerstvu školství přímo. Ministerstvo prostřednictvím inspektorátu sdělilo, že pokud obec neobstará místnost náhradní, a to, pokud možno bezplatně, bude muset být mateřská škola zrušena. Ředitelství školy včas upozornilo obecní zastupitelství na to, že otázku lze při dobré vůli řešit tak, aby žádná škola neutrpěla újmu. Dne 6. prosince 1929 navštívil místní školu inspektor, který potom sdělil, že ministerstvo školství a národní osvěty v Praze převzalo zdejší mateřskou školu do své správy 1. ledna 1920. Zestátnění školy obecné provedeno nebylo (což byla škoda, protože by to vydatně dopomohlo zdejší chudé obci), protože nejvhodnější doba k tomu minula. Několik místních lidí (mezi nimi i řídicí učitel), podniklo vůči tomuto zamítnutí kroky a také protestovali. Což byla škoda, protože by to vydatně dopomohlo zdejší chudé obci. Po okupaci byl provoz mateřské školy ukončen.

Potřetí se mateřská škola otevřela v roce 1951 a byla přičleněna k národní škole. Přihlášeno bylo jedenáct dětí. Její provoz ovšem netrval dlouho, po odchodu učitelky musela být v dubnu uzavřena. Provoz školky byl opět obnoven od září 1951, avšak pouze od 8 do 11 hodin a od 13 do 15.30 hodin. Hodiny se takto dělily, neboť nebylo zabezpečeno v té době stravování dětí. Teprve od roku 1952 byl zahájen celodenní provoz včetně stravování.

Po dokončení úprav v dolní škole byl MŠ umístěna v jedné třídě a kabinetu, jídlo se sem dováželo na káře z nové zřízené školní kuchyně na horním konci v expozituře. MŠ do roku 1970 navštěvovalo 25 dětí, jejich počet se potom zvyšoval až na 30.⁹⁹

⁹⁹ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola Písařov*, i. č. 1, 1919-1933; *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, U místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

V roce 1977 byla zahájena výstavba nové mateřské školy pro šedesát dětí. K slavnostnímu otevření došlo 21. prosince 1979. Jednalo se o dvoupodlažní objekt, který měl dvě oddělení. Kuchyně a kotelna v podsklepení. Kuchyň umístěná v mateřské škole připravovala také jídlo pro ZŠ a do roku 2002 i pro cizí zájemce. K vytápění budovy sloužily elektrické akumulární nádrže.¹⁰⁰

Původní střecha budovy se v roce 2000 nahradila střechou valbovou, aby nedocházelo k zatékání. Poté, co byla nová mateřská škola vybudována, nastupovaly do ní děti již od dvou let, takže celkový počet dětí v letech 1980-1991 byl 45-50 dětí. Od roku 1991 se počet dětí snižoval. Od roku 1996 se k mateřské škole také přiřadila družina, kterou navštěvovalo zhruba 10 žáků. Z činnosti mateřské školy mohou uvést vystupování dětí při vítání občánků, při Svátku matek a jiných příležitostech. Od roku 1993 MŠ pořádá také školkařské plesy, organizuje zájezdy dětí s rodiči a dětské karnevaly.¹⁰¹

V letech 1958-1993 byla ředitelkou mateřské školy Anna Valentová, od roku 1993 Hana Kleiblová. Od 1. 12. 2002 je mateřská škola součástí příspěvkové organizace Základní škola Písařov. Mateřská škola je v současné době umístěna v prvním patře budovy ZŠ. Škola je jednotřídní.¹⁰²

6.7 Obecná škola německá (1884-1919, 1939-1942)

Na začátku osmdesátých let 19. století zužitkoval německý spolek Schulverein ke svému záměru dosáhnout většího poněmčení obce. V roce 1884 vybudoval soukromou německou školu, která byla dvoutřídní. Kvůli ní si pronajal soukromý dům čp. 217 a zde pro výuku upravil jednu učebnu. Dopoledne se vyučovala druhá třída a

¹⁰⁰ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola Písařov*, i. č. 1, 1919-1933; *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

¹⁰¹ Státní okresní archiv v Šumperku, *Obecná a měšťanská škola Písařov*, i. č. 1, 1919-1933; *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; *Kronika obce Písařov 1983-2000*. Uložena na obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

¹⁰² ZŠ a MŠ Písařov [online]. Písařov: Stránky obce Písařov. Dostupné z <http://www.zspisarov.cz/obce-skole/> [cit. 2017-06-02].

odpolední vyučování měla třída první. Schulverein lákal do německé školy i české děti, a to poskytováním různých výhod (daroval jim ošacení i pomůcky), neboť německých dětí bylo málo. Velikou podporu našel u zábřežského podnikatele Hermanna Brasse. V prvním roce 1884 se okamžitě do německé školy přihlásilo 106 dětí a z toho počtu byla německých pouze jedna čtvrtina. České děti německy vůbec nerozuměly, ale to nevadilo. Roku 1886 začal Schulverein s budováním poblíž čp. 217 novou školu. V následujícím roce 1887 po jejím dostavění vybídli čeští zástupci Zemskou školní radu v Brně o převedení školy do veřejné správy obce. Dne 10. 5. 1888 se shromáždil velký počet lidu u kostela, který se vyslovil proti převzetí, ovšem i přes to všechno rada převedení 24. 1. 1890 povolila. Vedení obce podalo odvolání k ministrovi kultu a vyučování ve Vídni.

Ovšem odvolání bylo zcela zamítnuto výnosem ministerstva ze dne 28. 4. 1893, výnos zemské školní rady byl potvrzen a obci bylo nařízeno německou veřejnou školu od 15. 9. 1893 zřídit. Spolek Deutscher Schulverein potom věnoval školní budovu čp. 219 obci s tím vyjádřením, že na škole se musí učit vždy jen německy. Přitom byla zrušena ultrakvistická škola a v první třídě se mělo učit pouze česky.

V dubnu roku 1893, kdy se konal zápis, se přihlásilo do německé školy 94 dětí. Vyučování se zahájilo 16. 9. 1893 ve dvou třídách s počtem dětí 97. Až do konce století se počet dětí pohyboval kolem 90 až 100 a potom klesal až na 75. Ve školním roce 1904-1905 bylo ve škole 81 žáků, z toho 50 dětí z českých rodin a pouhých 31 z německých. Zároveň počet Němců byl v obci poměrně nízký. Na začátku století začala česká škola svádět boj o každého žáka.¹⁰³

V roce 1906 byl proveden zákrok u okresní školní rady s tím, že německá škola přijala v rozporu se zákonem 20 dětí, které neuměly německy, avšak marně. Nepříhodné bylo i to, že nejbližší měšťanská škola, která se nacházela v Červené Vodě, vyžadovala při zápisu od našich dětí vysvědčení z německé školy.¹⁰⁴

¹⁰³ Státní okresní archív v Šumperku, *Obecná škola (německá) Písařov*, i. č. 1, 1884-1941.

¹⁰⁴ Státní okresní archív v Šumperku, *Obecná škola (německá) Písařov*, i. č. 1, 1884-1941.

6.8 Osmiletá střední škola (1953-1961)

Od nového školního roku 1953/54 došlo ke spojení národní a střední školy pod jedno vedení. V dolní škole u kostela zůstal nadále první stupeň ve dvou třídách a na horním konci v bývalé měšťance pak zůstal druhý stupeň o třech třídách. V té době bylo ve škole 124 žáků. Ze sousedních obcí museli žáci chodit pěšky nebo jezdit na kole do horní školy, a to za každého počasí. Teprve na začátku září roku 1956 začal jezdit autobus, který žáky z Jakubovic a z Bukovice dovezl až k horní škole. Horší to měli žáci z Moravského Karlova, ti totiž museli dále chodit pěšky za každého počasí přes Zašiv. Z tohoto důvodu ČSAD později prověřovala možnosti autobusového spojení z Moravského Karlova, ovšem rozhodnutí bylo takové, že silnice pro autobusovou dopravu zcela nevyhovuje. V letech 1953-1961 se počet žáků pohyboval 120-150 v pěti třídách.¹⁰⁵

V roce 1956 se zřídila pro praktickou výuku malá dílna, která byla umístěna v bývalé expozituře vedle jídelny. Zavedeny byly brigády, které školní mládež pomáhala vykonat v zemědělství a lesnictví.¹⁰⁶

6.9 Základní devítiletá škola

Kronika, která se psala od roku 1945, začíná úvodním zněním „Opět svobodní, opět samostatní“. Dne 8. května roku 1945 zde táhli poslední zbytky poražené německé armády. Armády se starou prušáckou tradicí. Lidé v obci hlásali, že Hitler se dostal tam, kde nikdy nechtěl být. Hned v patách za Němci postupovala vítězná sovětská vojska, v jejichž řadách bojovala i československá jednotka. Denní rozkaz Rudé armády ze dne 9. května 1945 oznamuje úplnou kapitulaci nacistické armády, což byl konec všech válečných útrap, taktéž konec dlouhého boje za svobodu a fašistických nacistických tyranů.

První kniha české školní kroniky končí rokem 1932-1933. Jak vyplývá z této české kroniky i z kroniky bývalé německé školy v Bukovici, poslední zápisy

¹⁰⁵ Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní škola v Písařově*, i. č. 1, 1878-1953.

¹⁰⁶ Státní okresní archiv v Šumperku, *Národní škola v Písařově*, i. č. 1, 1878-1953.

v německé kronice jsou za školní rok 1939-1940. Další záznamy již nebyly, protože kniha byla dopsána a nová už nejspíš založena nebyla.

V Písařově byly původně dvě školy. Česká škola státní umístěna v nové budově, a pak německá škola, která byla v budově staré. Důsledkem odtržení pohraničního území od Československé republiky v roce 1938 zanikla i zdejší česká škola a 28. listopadu 1938 se nastěhovali Němci do budovy české školy. Do této školy také docházeli čeští žáci, ovšem vyučovalo se v jazyce německém. Učitelem v této škole byl ustanoven Josef Hasehka, který byl německým nacistou, a vše, co bylo české, nenáviděl.

Podle výpovědi jednoho z učitelů, který zde na státní škole po mnoho let působil a za něhož byla také budova postavena a škola zavedena, byla zde bohatá žákovská i učitelská knihovna, také spousta dějepisných obrazů i jiných potřebných pomůcek.

Bohužel žákovská i učitelská knihovna byla celá odevzdána do starého papíru a nic se neuchovalo. Když si tenkrát chtěli čeští žáci při jejím balení vzít nějakou knihu domů ke čtení, stál nad nimi učitel J. Hasehka jako ostrůž, aby se nic kacířského neztratilo. Podobně tak i naložil s mnohými dějepisnými i zeměpisnými obrazy. Zajímavostí ovšem bylo, že takzvaný učitel Hasehka, tělem i duší nacist, nebyl taktéž oblíben i u mnohých Němců.

V posledních dnech před osvobozením uprchl i s rodinou. Ve škole pak hospodařila vojska německá a po nich se zde ubytovali Rusové. Co zde zbylo po vojácích, zajistili pro sebe místní i okolní obyvatelé.

Koncem května 1945 zde zahájil vyučování učitel Josef Suchomel z Písařova. Hned na to nastoupil výjimečnou činnou vojenskou službu. Tragicky zahynul dne 16. 6. 1945 při výbuchu ručního granátu, když pomáhal pyrotechnikům likvidovat podezřelé střelivo z kasáren v Červené Vodě. Josef Suchomel byl partyzánem, který pracoval déle jak rok v podzemním hnutí a když se měl po útrapách vrátit ke svému povolání, zahynul.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov*, i. č. 1, 1945-1975.

Střepiny mu vyrazily pravé oko, utrhly prsty a mnoho jich zasáhlo ostatní tělo. Po tomto tragickém incidentu zemřel asi za tři hodiny v nemocnici na Červené Vodě.

Po desátém září roku 1945 vše ve škole zelo prázdnotou. Zůstal tu pouze klavír, který byl navíc ještě hodně poškozen. Ze všeho zůstala jen hromádka starých papírů, které se nikomu nehodily a které nikdo do národní správy nechtěl. Ani škola nezůstala ušetřena. Ze skříně bylo ukradeno mnoho učebních pomůcek, které byly pro jednotlivce buď zcela, nebo skoro bezvýznamné. Vše bylo zkrátka řádně prohlédnuto. Nenašel se nikdo, kdo by byl schopen budovu od toho všeho uchránit. Některé z věcí se podařilo vrátit zpět, ale mnoho toho nebylo. Úvahy nad tím vším jsou různé. Zda ostatní věci odvezlo vojsko nebo věci byly zcizeny obyvatelstvem, se dodnes neví.¹⁰⁸

Škody byly velké. Jak z uvedeného vyplývá, nebyly zde poměry nejutěšenější. Jediné, co zde bylo za okupace zřízeno, byla instalace nové automatické vodárny Darling Mostaret od firmy Zikmund z Olomouce.¹⁰⁹

6.10 Základní devítiletá škola 1. až 5. ročník (1945-1975)

Jednalo se o malotřídní školu, ve které se děti různých věkových kategorií a různých ročníků vzdělávají společně. Tyto zmiňované malotřídní školy jsou základní školy, kde je pouhý první stupeň. Od 1. až do 5. ročníku. Zřizování malotřídních škol může být v kompetenci obce, kde se škola nachází, či registrovaná církev.¹¹⁰

Školní rok 1945-1946 zahájil dne 17. září zatímní řídící učitel Josef Večeř. Pocházel ze Svěbohova, kde se narodil 25. 10. 1915. Svého vzdělání nabyt na státním reálném gymnáziu v Zábřehu a zkoušku dospělosti složil v roce 1963 na učitelském ústavu v Olomouci. Koncem května 1945 nastoupil výjimečnou činnou službu

¹⁰⁸ Státní okresní archív v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov*, i. č. 1, 1945-1975; BUREŠOVÁ, A., *Po stopách partyzánů na Písařovsku*, VZ č. 219, 1986.

¹⁰⁹ Státní okresní archív v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov*, i. č. 1, 1945-1975.

¹¹⁰ Malotřídní škola, [online], Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Malotridni-skola>, [cit. 04. 06. 2017].

vojenskou. 8. září mu byl povolen odklad, aby mohl nastoupit jako učitel na zdejší škole. Náboženství římsko-katolické nemohlo být na škole vyučováno, neboť šilperský farář pan Hruška jako Němec nemohl vyučovat na českých školách. Kronika zde uvádí výkaz žactva podle národnosti, kde českých dětí bylo 19 a německých 24. Také zde uvádí národnostní poměry na počátku roku 1945, kde v domovech mluvilo česky 18 lidí, česky a německy 1 obyvatel a německy 24 lidí.

Koncem února sdělil okresní školní výbor místnímu národnímu výboru v Písařově, že počet žáků německé národnosti na obecné škole v Bukovici je příliš velký. Tito žáci jimi brzdí vyučování, protože se jimi učitel musí příliš zabývat a nemůže se z toho důvodu věnovat žákům českým.

Místní národní výbor pak propustil dvanáct žáků německé národnosti ze školního vyučování. Výkaz žactva na konci školního roku činil: českých dětí-18, německých dětí- 11. Vědomosti žáků, kteří byli po okupaci vyučováni jen německy, nedostačovaly v českém jazyce.

Bylo nutno učit žáky nejvyšších postupných ročníků základům českého jazyka, taktéž pravopisu. Podobně tomu bylo také ve čtení. Obec byla převážně německá a půl roku zde vládli Němci, kteří vše, co bylo české ničili a vyhlazovali. Téměř všichni žáci mluvili plynule německy, protože chodili do německé školy a tento jazyk si osvojili.

Proto vyučování českých žáků bylo ztíženo malou znalostí vyučovacího jazyka. Většina dětí pocházela ze smíšených manželství, kde německý člen rodiny velmi často dominoval, a politická situace měnila jazyk, kterým se doma mluvilo.

Nebylo se tedy čemu divit, že takoví žáci přicházeli do školy s malou slovní zásobou a s německým přízvukem v češtině. Veškeré vyučování bylo ještě z počátku ztížené nedostatkem učebnic a různých učebních pomůcek. Časem bylo možné opatřit některé učebnice vydané po okupaci a zbavené všech nacistických vlivů.¹¹¹

¹¹¹ Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975.

Vydání nových knih nebylo příliš snadné, příčinou byl nedostatek dobrého papíru a také to, že nejdříve bylo zapotřebí vypracovat nové osnovy učiva.

Pro politickou výchovu, která se zavedla místo dřívější občanské nauky a výchovy, byl od 1. dubna 1946 vydáván státním nakladatelstvím časopis „Politická výchova“, jenž obsahoval směrnice pro učitele k vyučování politické výchovy a přinášel témata vypracovaná na každý měsíc.

Pro všechny školy byl povinný obrázkový týdeník ministerstva informací, který nesl název „Svět v obrazech“. Úhradu na něj poskytlo ménětrídním školám, zvláště v pohraničí, na žádost ministerstvo školství a osvěty. Tento časopis přinášel obrazy a reportáže současných událostí a byl také velmi vhodnou pomůckou nejen při vyučování politické výchově, ale taktéž doplňoval vědomosti žáků (hlavně v zeměpisu), protože přinášel obrázky z celého světa.

Veškeré zaznamenané výklady přinášel „Pedagogický průvodce“, vydané pro učitelstvo. Škola dále odebírala „Rodinnou výchovu“ a „Kurs ruského jazyka“. Škola a otázka docházky. Školní docházka nebyla vždy zcela uspokojivá. Místní rolníci byli zvyklí ponechat své děti doma na výpomocné práce v hospodářství, kde se následkem poválečných událostí projevil nedostatek pracovních sil. V jednom případě bylo dokonce nutné požádat o spolupráci Okresní péči o mládež, protože jeden žák po dlouhou dobu se ve škole téměř neukázał. Teprve když OPM pohrozila jeho matce odnětím syna, začala ho okamžitě do školy posílat.

Ve školním roce 1945-1946 nebylo ještě možné začít s budováním žákovské a učitelské knihovny z důvodu nedostatku financí. V příštím roce už se počítalo s pořízením některých věcí, a to jen díky tomu, že škola získala z různých výtěžků a darů větší obnos.

V příštím roce pak měla pak ještě v plánu pořídit vlastivědné obrazy a mapy. Dne 12. 6. 1946 prováděli referenti okresního národního výboru soupis škod vzniklých na školách za okupace.¹¹²

¹¹² Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975.

Ztráty byly odhadnuty u obecné školy na 11.000Kč, u mateřské školy na 5.885Kč. Během školního roku se také domáhal řádicí učitel od místního obyvatelstva vrácení, za převratu zajištěných, eventuálně zcizených částí školního inventáře. Vracena byla jen část, zbytek byl buď ztracen, odvezen jinam, nebo jej ukradlo vojsko, které zde bylo ubytováno. Byly to vesměs věci, které se daly v běžné životě upotřebit.

Dne 25. 9. 1945 se v hodinách politické výchovy vzpomínalo na sedmé výročí mnichovského diktátu, kdy západní mocnosti kapitulovaly před nacismem a fašismem, a 6. listopadu bylo vzpomenuáno na 29. výročí ruské revoluce. Žáci školy se 21. května účastnili slavnostního předání dekretu novým osídlencům.

Tímto dnem se dostaly opět do českých rukou domy a pozemky, které byly v dávných dobách české.

Nemile byla překvapena obec Bukovice poté, co zjistila, že národní výbor v Písařově zamítl žádost správce školy, aby byla jmenována samostatná místní školní rada. Dne 14. února se jmenovala místní školní rada pro obě obce s odůvodněním, že obě obce jsou po stránce finanční spravovány společně. V dobách první republiky, kdy zde přebývala většina Němců, bylo nutné konat veškeré věci společně, aby byl posílen český lid v Bukovici. Ovšem nyní, když v obci přibylo mnoho nových osídlenců a Němci byli odsunuti, není zde již takové nebezpečí a občané z Bukovic uvítají den, kdy budou obě obce opět odděleny. V té době, v roce 1946, to bylo ještě těžko proveditelné, protože při řízeném hospodářství bylo třeba více sil na vedení záležitostí obce.

Ve školní kronice je zmínka o převzetí školní budovy do státní správy, kde Zemský národní výbor v Brně sdělil, že ministerstvo techniky převzalo svým výnosem ze dne 7. 2. 1947 do své správy budovu zdejší obecné školy i s pozemky, na které podle dekretu prezidenta republiky bylo opět vloženo vlastnické právo pro Československý stát školskou správou a zároveň pověřilo Zemský národní výbor v Brně správou těchto nemovitostí. Správou byl pověřen ředitel školy.¹¹³

¹¹³ Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975.

Kronika dále uvádí mimořádné události, například že dne 28. října 1946 podepsal prezident republiky zákon o dvouletém budovatelském plánu, podle něhož se mělo v příštích dvou letech dosáhnout mírové výroby z roku 1937.

Rovněž všechny školy byly vyzvány, aby si vypracovaly plán, který obsahoval sled toho, co by chtěly mimořádného pořídit nebo zřídit během příštích dvou let. Správa zdejší školy si vytkla tyto následující úkoly: 1. založení loutkového divadla, 2. opatření přijímače pro školní rozhlas, 3. doplnění ovocných stromů v zahradě.

Loutkové divadlo se podařilo založit hned na podzim roku 1946 a bylo umístěno v budově bývalé německé obecné školy. Za první republiky zde loutkové divadlo existovalo a umístěno bylo v bývalé české státní obecné škole, ovšem kostru divadla a část zařízení zničili Němci hned v prvních dnech okupace. Tehdejší učitel Jan Krobot vyrobil sám novou kostru a spolu se žáky v chlapeckých ručních pracích se tak postaral o nejnútnější zařízení, které bylo pro divadlo potřebné. Tedy díky panu učiteli a výpomoci mládeži se první loutkové představení mohlo hrát již 28. října. Z pěti představení, byl výtěžek z dobrovolného vstupného 1.787,-Kč, peníze se použily k nákupu učeních pomůcek pro žáky. Školní fond obnášel k roku 1947 3.287Kč. Finanční částka byla získaná z různých podniků a darů a bude sloužit tedy výhradně k potřebám žáků a školy.

Školní rok 1948 byl zahájen dne 1. září dosavadním učitelem Josefem Večeřou. Po uvítání žactva vysvětlil žákům význam nového školského zákona, který vyšel 1. září 1948. V zákonu se jednalo o základní úpravu jednotného školství, který uvádí, že osmiletá školní docházka se má prodloužit na devět roků. Zároveň se také změnila struktura školského systému.¹¹⁴

¹¹⁴ Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975; *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Kronika uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

Jednotná škola se chápala jako „*Ujednocení vzdělávacích požadavků na stejně staré žáky, na něž byly dosud kladeny různě vysoké nároky podle toho, na jaký druh školy chodili (gymnázia, reálky, měšťanky)*“.¹¹⁵

Pan učitel Večer náhle onemocněl a pro svou nemoc byl dlouhodobě nepřítomen. V době nepřítomnosti jej zastupoval učitel František Dvořák z Písařova. Ručním pracím vyučoval třídní učitel, protože škola trpěla nedostatkem učitelek domácích nauk. Od ledna 1949, kdy se dělilo učivo pro chlapce a dívky, učila dívky háčkování, pletení a vaření dobrovolně manželka učitele Eliška Večeřová. Katolickému náboženství vyučoval Jan Tomis, kaplan ze Šilperka. Náboženství českobratrskému vyučoval jednu hodinu týdně Josef Procházka, vikář z Králik.

Okresní národní výbor, referát pro školní osvětu a tělesnou výchovu (dříve okresní školní výbor), vyzval svým přípisem z dne 30. 6. 1949 ředitelství škol, aby mu podala návrhy na úpravu školních obvodů. Ve zdejším případě tvoří školní obec osada Bukovice. Podle záznamu v kronice bývalé německé obecní školy v Bukovici bylo do obvodu této školy při jejím zřízení roku 1860 připojeno ještě 6 domů z obce Březná, neboť domy téměř souvisely s Bukovicemi.

Okresnímu národnímu výboru, referátu pro školství v Zábřehu, byly sděleny všechny podrobnosti o této věci a bylo navrženo, aby on rozhodl, zda mají děti z těchto domů docházet do národní školy v Písařově-Bukovicích, nebo do národní školy v Březné.

Ve školním roce 1948-1949 uvádí kronika také činnosti školy žakovské organizace, které popisují aktivity žáků. Například byli žáci pověřeni péčí, čistotou a pořádkem ve třídách. Také byla založena doučovací skupina, ve které pracovalo osm žáků. Ti byli doučováni českému jazyku a matematice. Doučovací skupina přispívala ke zlepšení prospěchu slabších žáků.¹¹⁶

Také byl na počátku druhého pololetí založen mičurinský zájmový kroužek. Navštěvovali ho všichni žáci 4. a 5. ročníku. Učili se pěstovat květiny, pěstovat a

¹¹⁵ Infogram: *Učitelské noviny*, č. 33,2010, [online], [cit. 04. 06. 2017], Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>.

¹¹⁶ Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975.

šlechtit stromy. Školní rok 1953-1954 popisuje kronika jako přechodný. Učitelé užívali k výuce učebnice vydané v roce 1949.

Obsah vyučovací látky udávaly učební osnovy a obsáhlá příručka, která uváděla nejen množství látky a postup, ale také časové rozvržení učiva. Příručka byla v tomto roce nezbytným pomocníkem, protože postup probírání učiva (které stanovily osnovy) se) úplně rozcházel s postupem, podle kterého byly vypracovány dosud užívané učebnice. Učivo bylo nutné upravit a často doplňovat učivem, které v učebnicích vůbec nebylo. Jindy bylo zase nutné některé partie z učebnic vynechat. Rokem 1954 vstoupily v platnost definitivní učební osnovy a také se vydaly všechny nové učebnice, které se shodovaly s těmito osnovami. Učební osnovy, které byly z roku 1933, platily na školách až do roku 1948. V roce 1939 se provedly pouze korektury, které měly formální ráz, a doplněny či pozměněny k ideálním směrnicím byly v roce 1945.

Důležitou roli zde hrála nová úprava počtu učebních předmětů. Z rozvrhů vymizely ruční práce, prvouka, vlastivěda a kreslení bylo zavedeno už od přípravného ročníku a činilo 1 hodinu týdně. Věcné učení 1. – 4. ročníku se sloučilo s českým jazykem. Učilo se na základě četby a výkladů článků z čítanek a dosud užívaných učebnic vlastivědy.

Mnoho vhodných a potřebných článků však dosavadní čítanky vůbec neobsahovaly. Veškeré tyto změny působily učitelům velké potíže. Ve školním roce 1950 bylo na zdejší škole poprvé zavedeno rozšířené vyučování podle světového vzoru.

Toto vyučování umožnilo splnit požadavky kladené na jednotřídní škole. Vyhovovalo žákům i učitelům a ukázalo se nejlepším řešením, jak pomoci jednotřídní škole.¹¹⁷

Školní rok 1954 začal 1. září. Všichni žáci obdrželi nové učebnice a jejichž zhotovení bylo v celém státě potřeba 226 vagónů papíru. Nové učebnice poskytovaly

¹¹⁷ Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975.

mnoho změn. Obsahovaly velké množství úkolů na procvičování učiva, čímž velice pomáhaly učitelům malotřídních škol. Žákům z vyšších ročníků tyto úkoly (zvláště z matematiky) dělaly značné potíže, protože z dřívějších ročníků na tyto dosavadní učebnice nebyli dostatečně připraveni.

Také se ukázalo, že některé učebnice byly příliš obsáhlé a mnohé úkoly věku žáků nepřiměřené. Již třináctým rokem na této škole působil stejný učitel Josef Večeř, proto velmi dobře znal celou vesnici.

Za dobu svého působení bojoval a snažil se přesvědčovat rodiče žáků, že zvyk – ponechat žáky doma za účelem výpomoci v zemědělství, hlídání mladších sourozenců atp. – velmi narušuje plán práce školy a také stěžuje postup vyučování. Díky založení JZD předpokládá, že k takovým situacím nebude už téměř docházet. Vzhledem k tomu, že škola byla organizovaná jako jednotřídní s pěti postupnými ročníky, byla práce učitelů a také žáků velmi náročná, protože užíváním stejných učebnic se mělo dosáhnout stejných výsledků jako na školách více organizovaných. Zvažovala se také povinnost ředitele jednotřídní školy, který se měl účastnit akcí, které se týkaly národních škol, pořádných okresním pedagogickým sborem. Tím bývalo podstatně narušeno i vyučování. V tomto roce 1954 tak byly narušeny tři týdny práce ve škole, to bylo téměř 120 hodin rozšířeného vyučování. Aby pak vyučování nezaostávalo za plánem, bylo nutno plně využít každé hodiny, aby žáci získali potřebné vědomosti pro práci v příštím školním roce. Za velice záslužné považuji i fakt, že kromě hlavní učitelské náplně měl také činnosti mimo školu. Byl členem osvětové, finanční a bezpečnostní komise, dále byl knihovníkem, jednatelem dohlížecího výboru Jednoty a důvěrníkem péče o mládež.¹¹⁸

V zápisu ve školní kronice o organizaci školy se dočítám, že aby bylo možné splnit požadavky školy na socialistickou školu, bylo nutné se souhlasem rady ONV opět zavést rozšířené vyučování a to o 6 hodin týdně. Tím se veškeré vyučování přeneslo na dopolední hodiny. Práce s více odděleními byla velice namáhavá.

¹¹⁸ Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975; DIVÍŠEK, J., a kol., *Didaktika matematiky pro učitelství 1. stupně ZŠ*, SPK Praha, 1989.

Školní rok 1974-1975 začíná úvodními slovy, kde pan učitel Večeř podává vyjádření o stavu školy, kde si byli plně vědomi toho, že škola je významnou složkou, která měla uskutečňovat školskou politiku strany a socialistického státu. Škola byla politická do všech důsledků a žili plně odpovědní za výchovu mladé generace.

Vyučování bylo zahájeno 2. září a ve třídě se shromáždilo pouze osm žáků 2. – 5. ročníku. Stav, který zde od založení školy v roce 1918 nikdy nebyl. Snahou každého učitele bylo, aby žáci získali za dobu své docházky do školy takových vědomostí, které by umožnily úspěšně pokračovat ve vyšších třídách ke vzdělávání. Na téhle škole se učitelům tento úkol velice dařil a celkovou úroveň hodnotili jako dobrý průměr. Téměř všichni žáci přistupovali ke své práci zodpovědně, a to se také projevovalo v celkovém výsledku. Ukázaly to i prověrky z českého jazyka a z matematiky, které se pravidelně na konci školního roku prováděly v ZDŠ v Písařově.

Každým rokem se také žáci zapojovali ke sběru léčivých rostlin, díky tomu podporovali farmaceutický průmysl. Žákům byla tato akce vlastních příjmů a současně to byla jedna z cest, jak je bylo možné podporovat k pracovnímu úsilí. Významným 30. výročím, kdy byla osvobozena naše vlast Sovětskou armádou se promítala také do vyučování. Byl to námět k častým rozhovorům se žáky. Žákům se vysvětlovala situace pracujících za buržoazní republiky, za okupace i zásluhy Sovětské armády za osvobození mnoha národů od fašismu, rovněž i význam mezi námi a SSSR.

Školní rok 1974-1975 byl ukončen dne 27. června. Byl také posledním rokem, kdy se v této školní budově dostávalo žákům z Bukovice základního vzdělání. Od příštího roku budou žáci z Bukovice dojíždět do ZDŠ v Písařově.¹¹⁹

Tako školní budova, která byla slavnostně otevřena 28. 10. 1928 se tohoto roku pro nedostatek žáků uzavřela. Tuto školní kroniku, po celou dobu existence této školy, zapisoval pan učitel Josef Večeř.¹²⁰

¹¹⁹ Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975; DIVÍŠEK, J., a kol., *Didaktika matematiky pro učitelství 1. stupně ZŠ*, SPK Praha, 1989.

¹²⁰ Státní okresní archiv v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975.

6.11 Základní devítiletá škola od roku 1961 po současnost

Poté, co se zavedla povinná devítiletá docházka, zvýšil se počet žáků i tříd. Na dolním konci ve škole zůstaly nadále dvě třídy pro ročníky 1-5, na horním konci se počet tříd ve škole pro ročníky 6. – 9. zvýšil na čtyři. Od školního roku 1972/73 tuto školu přestali navštěvovat žáci z Moravského Karlova a přestoupili do ZDŠ v Červené Vodě, kam vedlo výhodnější autobusové spojení.

Postupně se počet žáků snižoval, a to ze 132 až na 108 ve školním roce 1974/75. V tomto školním roce se však naposled učilo v malotřídkách v Bukovicích a Jakubovicích. Žáci z nich přešli do Písařova a tím posílili nižší stupeň na dolní škole na tři třídy. Počet žáků se sice zvýšil na 121, přesto však v dalších letech se opět snižoval, takže ve školním roce 1980/81 zde bylo 116 žáků.

Po roce 1969 navázala škola družební styky se sovětskou školou v Bílé Vodě. To se projevilo při vzájemných návštěvách učitelů a žáků, ve sportovních soutěžích, pořádaly se výstavy apod. Na škole pracoval aktivní výtvarný kroužek a v květnu roku 1970 se uskutečnila výstava dětských výtvarných prací s mezinárodní účastí, která proběhla v sále TJ Tatra. Byly tam převedeny práce žáků ze SSSR, NDR, Japonska a Švýcarska. Problémem školy bylo časté střídání učitelů a k její stabilizaci značně přispěla až vyhláška z roku 1971 o finanční pomoci v pohraničí. Státního příspěvku na pořízení nového bytu využili i tři místní učitelé. V roce 1972 byl dán do užívání nový bytový dům, který byl určen pro pracovníky. Toto opatření přispělo k tomu, že od té doby byl učitelský stav stabilní.

Dne 9. května roku 1973 byla na škole otevřena síň bojových tradic a také místní muzeum na půdě školy. Síň byla věnována památce místního učitele Jana Háječka. Vystavené předměty, které se nacházely v muzeu, dokumentovaly dřívější život místních obyvatel. Součástí muzea bylo také loutkové divadlo.

Od 1. září roku 1973 byla zřízena školní družina v rámci převedení žáků ze zrušených malotřídek v Jakubovicích a Bukovicích. Družinu ihned navštěvovalo 37 žáků.¹²¹

¹²¹ *Kronika obce Písařov 1963-1982*. Uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; JURENKA, J. *Písařov: Minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003.

Umístěna byla nejprve v první třídě dolní školy a později byla pro ni upravena místnost ve staré škole. Na horní škole byla také tohoto roku odhalena pamětní deska učiteli Janu Háječkovi, který v obci učil v letech 1939-1944. Také byl obnoven partyzánský bunkr pod vrchem Čečel a vyznačena partyzánská stezka. V roce 1977 ostravská televize natočila o místní síni tradic a muzeu reportáž.

Rokem 1975 končí poslední psaná školní kronika, kterou jsem měla mít k dispozici ze Státního okresního archívu v Šumperku. Po neúspěšném pátrání po dalších školních kronikách mi bylo sděleno ředitelem Základní školy v Písařově panem Mgr. Pavlasem, že se již školní kroniky nepíší a veškeré materiály jsou dostupné pouze z výročních zpráv, které mi byly zaslány.¹²²

Ve školním roce 1981/1982 se snížil počet ročníků navštěvujících školu z 9 na 8. Na dolní škole u kostela byly ročníky 1. - 4., na horní škole v bývalé měšťanské škole bylo osm tříd se 110 žáky. Těchto osm tříd zůstalo až do ledna 1984, kdy došlo ke snížení na sedm a od školního roku 1985/1986 dokonce na 6 tříd. Počet žáků ve školním roce 1985/1986 byl sice 116, avšak potom klesal až na 83 ve školním roce 1990/1991. Potom, co byl ročník rozšířen o devátou třídu, se počet žáků se zvýšil na 115. Významných úspěchů dosáhla škola ve sběru suchých léčivých bylin, dokonce se škola ve sběru umísťovala na prvním místě v okrese. Několikrát se kolektivy žáků umístily v soutěži organizované časopisem Sedmička na prvním místě ČSR.

Vítězné skupiny se za odměnu zúčastnily zájezdů do Maďarska, Rakouska, Německa. Škola ve spolupráci s TJ Tatraň každoročně až do roku 1988 organizovala okresní přebor škol v běhu na lyžích o pohár oboru školství ONV v Šumperku. V září 1981 se školní kuchyň z bývalé expozitury přestěhovala do nové dokončené kuchyně v mateřské škole. Nahoře zůstala pouze jídelna.¹²³

¹²² Státní okresní archív v Šumperku, *Základní devítiletá škola Písařov-Bukovice*, i. č. 1, poř. č. 1, 1945-1975

¹²³ Kronika obce Písařov 1983-2000. Kronika uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida; JURENKA, J. *Písařov: Minulost obce*, Písařov: Obec Písařov, 2003.

Ředitelé školy byli 1953 – 1957 Zdeněk Veselý, 1957 – 64 František Jančík, 1964 – 90 Alois Stejskal, 1990 – 93 Mgr. Josef Krobot a od roku 1993 Mgr. Martin Krobot. Na škole působilo asi 45 učitelů. Rokem 2009 končí definitivní provoz školy na horním konci obce. V současné době je tato budova zrekonstruovaná jako víceúčelový dům.¹²⁴

Nyní se konečný název písařovské školy nazývá Základní škola a Mateřská škola Písařov. Součástí základní školy je vedle zmiňované také mateřské školy, školní jídelna a družina. Od roku 2010 byl provoz zajišťován v jedné budově č. p. 70. Budova bývalé školy, která se nacházela u kostela, v současné době slouží jako sklad pomůcek. Základní škola je malotřídní s prvním stupněm po pátý ročník. Vyučování probíhá ve dvou třídách, které jsou umístěny ve druhém patře budovy. Mateřská škola se nachází v prvním patře a je jednotřídní. V přízemí se nachází školní jídelna a kuchyň, kotelna, sklad a také herna, která je určena pro školní družinu. Budova prošla v letech 2009-2010 nezbytnou rekonstrukcí. K budově školy náleží školní zahrada, kde jsou umístěny hrací prvky určené pro děti, také je zde vyhraněn prostor pro výuku tělesné výchovy. Tělocvična je nahrazena sálem obecního úřadu, který se nachází nedaleko od školy.

Práce učitelů v malotřídních školách se značně liší od vyučování v klasických ZŠ, kde na každou třídu je určen pouze jeden učitel. Učitel má díky tomuto způsobu učení nesnadnou roli, kdy musí žáky rozdělit na skupiny, neboť nelze všechny učit naráz.

Výhodou malotřídních škol shledávám v tom, že mají nádech takzvaného rodinného prostředí.¹²⁵

Žáci mají více prostoru k tomu, aby se mohli lépe verbálně projevat, než je tomu na školách, kde je ve třídě více dětí. Děti, které jsou věkově rozdílné, mohou být přínosné v oblasti psychologické, kdy můžeme pozorovat vliv starších žáků na žáky

¹²⁴ *Kronika obce Písařov 1983-2000*. Kronika uložena na Obecním úřadě v Písařově, u místostarosty Ing. Bořivoje Davida.

¹²⁵ *Výroční zpráva o činnosti ZŠ v Písařově za školní rok 2005-2006, 2006-2007; ZŠ Písařov, 2007; Výroční zpráva o činnosti ZŠ v Písařově za školní rok 2008-2009, 2009-2010. ZŠ Písařov, 2010.*

mladší. Starší žáci jsou vzorem těch mladším, které se od nich učí, jak postupovat v různých situacích. Malotřídní školy jsou tedy typické školy venkova.¹²⁶

Výkaz žactva ve školním roce 2006-2007 činil 25 žáků ve třídě, z nichž jeden byl mentálně postižen. Školní družinu navštěvovalo pouze 20 dětí. Ředitelkou školy v tomto roce byla Mgr. Jaroslava Kubíčková. Učitelský sbor se skládal ze čtyř učitelek: Vladana Pávková, Hana Kleiblová, Miluše Kleiblová a Veronika Wonkeová. Asistentku pedagoga vykonávala Květoslava Sedláčková. Od 1. 1. 2009 nastoupil funkci ředitele Mgr. Jiří Pavlas.

Školu se dařilo vybavovat novými pomůckami pro výuku, také různými knihami pro učitelkou i žakovskou knihovnu. Zakoupeno bylo několik výukových programů na PC. Počítačová technika je zcela k dispozici k výuce vyšších ročníků. Celkové vybavení pro výuku je na velmi dobré úrovni. V tomto školním roce ovšem stále nevyhovuje z hlediska BOZP třída pro výuku TV. Škola má nedostatek krytů k osvětlení, nevhodná jsou také elektrická kamna. Okna, která jsou krytá plastovým pletivem, jsou rovněž nevhodné. Bylo by také potřeba opravit obložení na stěnách. Uvažovalo se také, že v nových školním roce by bylo potřebné vybavit veškeré třídy školním nábytkem. O různých úpravách a investicích se dále neuvažovalo z důvodu projektu, který by měl schválit přestěhování základní školy do budovy školy mateřské. Zapotřebí bylo také dořešení oplocení školního pozemku.

Tohoto roku se také děti zúčastnily mnoha kulturních, výchovných a vzdělávacích akcí, kterými byly například: dopravní soutěž, dopravní výchova na dopravním hřišti v Zábřehu, Výchova ke zdraví na téma „Návykové látky“, či beseda s policií o dopravní výchově.¹²⁷

Škola má v kompetenci vypracovat si na určité období své vlastní hodnocení, které se týká cílů, které si škola stanovila, oblastí, ve kterých škola dosahuje dobrých výsledků, a také oblastí, ve kterých je potřeba zlepšit úroveň vzdělávání, včetně návrhů příslušných opatření.

¹²⁶ *Základní a Mateřská škola Písařov*. [online]. Písařov: Stránky obce Písařov. Dostupné z <http://www.zspisarov.cz/o-skole>, [cit. 2017-06-10]; EMMEROVÁ, K., *Malotřídky v současném prostředí českého venkova*, Brno: Masarykova univerzita, 2000.

¹²⁷ *Výroční zpráva o činnosti ZŠ v Písařově za školní rok 2006-2007, 2009-2010*. ZŠ Písařov, 2010.

K dispozici jsem měla náhled do hodnocení školy za období: 2007, 2008, 2009 a 2010. Na hodnocení se podílel celý pedagogický tým, který si stanovil harmonogram vlastního hodnocení školy. V minulosti se využívaly různé způsoby k získávání údajů od pedagogů, žáků a rodičů. Rodiče byli požádáni o vyjádření – co se jim na škole líbí, popřípadě nelíbí.

V hodnocení je velice dobře popsána každá problematika, která má, co dočinění se školou. K podmínkám pro vzdělávání, se vytyčují různé podstatné věci, jako jsou např. Demografické podmínky, legislativa a konkurenční prostředí školy.

V demografických podmínkách se uvádí, že podle údajů z matriky, počet dětí mírně narůstá. V tom případě škola očekává otevření stejného počtu prvních tříd, jako tomu bylo doposud. Zvýšil se také průměrný počet dětí ve třídách a tím se zastavil pokles počtu žáků, kdy odcházely ze školy silné deváté ročníky a přicházely slabé první třídy. Pozitivní situace, která se promítla do počtu žáků, byla výstavba v obci, do které se přistěhoval větší počet rodin s malými dětmi. V hledem k tomu, že se jednalo o zaměstnance místního průmyslu, dá se očekávat, že půjde o trvalé zvýšení.

Legislativa udává, že podle zákona č. 563/2004 Sb. nejsou někteří zaměstnanci odborně kvalifikováni a ve škole mohli být zaměstnáni pouze do určitého data, pokud by doté doby nezačali studium.

Konkurenční prostředí školy uvádí období, které se výrazně projevilo k procesu změn. Postupně se snižuje počet dětí ve věku povinné školní docházky, je nutné se prosadit, neboť vzrůstá konkurence. Mění se i přístup rodičů ke škole, jimž není jedno, jakou školu jejich děti navštěvují. Mnoho rodičů má veliké požadavky.

Škola se postupně úspěšně vyrovnávala s celkovým poklesem počtu dětí, kdy situace se zdála být stabilní. Pokles počtů dětí byl vyrovnán žáky, které se podařilo získat z obvodů jiných škol. Z hlediska české školní inspekce patří písařovská škola mezi skupinu nejlépe hodnocených škol. Škola umí vytvořit bezstresové a pohodové prostředí bez snížení nároku na kvalitu práce.¹²⁸

¹²⁸ Výroční zpráva o činnosti ZŠ v Písařově za školní rok 2006-2007, 2009-2010. ZŠ Písařov, 2010; *Vlastní hodnocení školy v období 2007-2010.*

Škola se také výrazně profiluje v projektu „Zdravá škola“. Absolventi školy, kteří odchází, jsou na středních školách velice úspěšní. Podle informací z jednotlivých středních škol, žáci nemají problémy v adaptaci na výuku. Škola umožňuje týden otevřených dveří, kde si rodiče s dětmi mohou posadit přímo do třídy a zúčastnit se výuky. Některé akce škola pořádá pro děti přímo s jejich rodiči – podzimní drakiádu, táboráky, či sportovní soutěže. Škola také zavedla pravidelné vydávání školních novin. Pořádají se dny otevřených dveří, které se propagačně zaměřují na různé cílové skupiny, například na mateřské školy v okolí.

Z výsledků o vzdělávání žáků se dočítám, že pro zajišťování vědomostí se využívají komerční testy, které vypracovávají vedoucí předmětových týmů.

Další poznatky se získávají z výsledků žáků na různých soutěžích a při přijímacím řízení ke studiu na střední školy. Podklady pro hodnocení žáků získávají učitelé při ústních a písemných zkouškách. Žáci školy se také zúčastňují olympiád a soutěží.

Při kontrole úrovně práce zaměstnanců školy v oblasti hodnocení školy se ověřovalo, zda učitelé dostatečně propagují svoji práci a práci celé školy. Zda reagují na potřeby rodičů a chápou či dovedou navodit u rodičů pocit, že jejich dětem, je věnována maximální péče.

Na závěr bych chtěla uvést motto školy, které si pedagogové sami zvolili, což zní „Pohodová škola pro žáky a dospěláky“. Zmíněné motto pro žáky znamená to, že škola pro ně vytváří příjemné klima, bez stresů, ve které jsou schopné se děti daleko více naučit. Pro učitele to spočívá v tom, že mohou zkoušet své projekty, které mohou uplatnit nebo volit nové metody.¹²⁹

¹²⁹ Výroční zpráva o činnosti ZŠ v Písařově za školní rok 2014-2015, 2016-2016. ZŠ Písařov, 2016; Vlastní hodnocení školy v období 2007-2010.

7 ZÁVĚR

Tématem diplomové práce byly „Dějiny pedagogiky ve vybrané obci“. Cílem práce byla historie obce Písařov, ke které náleží také hlavní oblast týkající se školství v této obci. Hlavní cíl byl splněn. Diplomová práce uvádí souhrnnou historii škol obce Písařov, od jejího založení až po současnost.

V první kapitole jsem se věnovala převážně obci Písařov, kde jsem definovala polohu obce a také vývoj názvu, od čeho byl název Písařov odvozen. V další kapitole jsem se zabývala historií a vývojem samotné obce od jejího počátku až po současnost. Ve třetí kapitole uvádím přehled lidové kultury obce. Čtvrtá kapitola popisuje spolkový a kulturní život v Písařově. Pátou kapitolu jsem věnovala osobnostem, které jsou pro obec velice významné.

V předposlední, nejdůležitější a nejobsáhlejší kapitole jsem věnovala pozornost dějinám škol, které se v obci nacházely během období. Poslední kapitola byla věnována základní škole od roku 1981 až po současnost. Během zpracování jsem postupovala chronologicky, od založení jednotlivých škol v obci až po poslední školní rok.

Stěžejní oporou při tvorbě této práce mi byly školní kroniky uložené na pobočce Státního okresního archivu v Šumperku. Školní kroniky byly psané velmi pečlivě a bylo snadné se v nich orientovat.

Poslední dochovaná psaná školní kronika je z roku 1975, pak jsem už informace čerpala pouze z výročních zpráv ZŠ v Písařově.

Vypracování diplomové práce shledávám jako velmi zajímavé a poučné. Začátky mého bádání v archiváliích byly těžké a zabíraly mi mnoho času, neboť první dvě nejstarší školní kroniky byly psané stylem staré češtiny a písmo bylo velice malé, nečitelné. Novější kroniky už byly více přehlednější, a čitelnější.

Každá doba si nese svůj vlastní příběh, a já pevně věřím, že tato diplomová práce pomůže připomenout zapomenutou historii této malé obce i s jejími proměnami v čase.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

SEZNAM PRAMENŮ

Pamětní kniha obce Písařov do roku 1848. Kronika uložena na Obecním úřadě v Písařově.

Kronika obce Písařov, 1963-1982. Kronika uložena na Obecním úřadě v Písařově.

Kronika obce Písařov, 1983-2000. Kronika uložena na Obecním úřadě v Písařově.

SOkA Šumperk, *Kronika Obecné školy (německé), 1884-1914.* inv. č. 1, poř. č. 1.

SOkA Šumperk, *Kronika Národní, obecné školy Písařov, 1944-1952.* i. č. 2 (1a).

Kronika Národní škola Písařov, 1878-1953. Kronika uložena ve SOkA v Šumperku.

Kronika Obecná a měšťanská škola v Písařově, 1919-1933. Kronika uložena ve SOkA v Šumperku.

Výroční zprávy o činnosti ZŠ Písařov ve školních rocích 2005/06, 2006/07 2007/08, 2008/09, 2009/10, 2010/11, 2011/12, 2012/13, 2013/14, 2014/15, 2015/16.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BŘEZINA, J. *Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848.* Ostrava, 1963.

BUREŠOVÁ, A. *Po stopách partyzánů na Písařovsku.* 1986.

DAVID, Z., FILIP, Z. *Slovník učitelských osobností okresu Šumperk.* Šumperk, 1990.

GÁBA, Z., a MOŽNÝ, P. *Pomezí Čech a Moravy od Suchého vrchu po Lázek na starých pohlednicích a fotografiích,* Štítý, 2016. ISBN 978-80-86438-61-0.

HOSÁK, L., a ŠRÁMEK, R. *Místní jména na Moravě a ve Slezku II.* Praha, 1980.

HRUBÝ, F. *Severní Morava v dějinách.* Olomouc, 1945. ISBN 978-80-86488-70-7.

JURENKA, J. *Písařov: Minulost obce.* Písařov: Obec Písařov, 2003. ISBN 80-7106-525-0 9.

KAHÁNEK, F. *Domácí průmysl na horách hejtmanství zábřežského.* 1909.

KOPÁČ, J. *Dějiny České školy a pedagogiky v letech 1867 – 1914*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1969. ISBN 55-035-68.

KUBÍČEK, K. *Ostrov severomoravských kartáčníků*. Přerov, 1934.

MELZER, M., A. SCHULZ, Z. *Vlastivěda Šuperského okresu*. Okresní vlastivědné muzeum, Šumperk, 1993. ISBN 80-85083-02-7.

MOKRES, F. *Československé školy v letech 2. světové války*. Praha, Pedagogické muzeum J. A. Komenského, 2005. ISBN 80-244-0943-7.

SKLÁDAL, O. *Odešel vzácný člověk – Prof. Dr. Jan Springer*, SM, 1979.

SOMR, M. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. ISBN 80-866-4217-8.

ŠOTTNEROVÁ, D. *Lidové tradice*. Nakladatel: Ing. Antonín Franek, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

VÁŇOVÁ, R. *Vývoj počátečního školství v českých zemích*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1986.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Historie obce Písařov. [online]. Písařov: Stránky obce Písařov. Dostupné z <http://www.pisarov.cz/informace-o-obci/historie/>. [cit. 2016-11-19].

Historie obce Písařov. [online]. Písařov: Stránky obce Písařov. Dostupné z <http://www.farnost-pisarov.cz/historie> [cit. 2017-05-30].

ZŠ a MŠ Písařov [online]. Písařov: Stránky obce Písařov. Dostupné z <http://www.zspisarov.cz/o-skole/> [cit. 2017-06-02].

Malotřídní škola, [online], Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Malotridni - skola](https://cs.wikipedia.org/wiki/Malotridni_skola), [cit. 04. 06. 2017].

Infogram: *Učitelské noviny*, č. 33, 2010, [online], [cit. 04. 06. 2017], Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>.

JINÉ ZDROJE

Písařov. Brožura. Písařov, *MNV v Písařově*. Písařov 1968-1989.

Rozhovor s Vladimírem Sedláčkem. Rozhovor proběhl dne 22. 11. 2016. Záznam je uložen u autorky práce.

Rozhovor s Ing. Ivošem Valentou. Rozhovor proběhl dne 12. 05. 2017. Záznam je uložen u autorky práce.

8 SEZNAM ZKRATEK

atp.	a tak podobně
č. p.	číslo popisné
ČSM	Československý svaz mládeže
ČSSD	Česká strana sociálně-demokratická
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KDU-ČSL	Křesťansko-demokratická unie – Česká strana lidová
KNV	Krajský národní výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
MNV	Místní národní výbor
MŠ	Mateřská škola
NDR	Německá demokratická republika
ONV	Okresní národní výbor
OPM	Okresní národní výbor
SDH	Svaz dobrovolných hasičů
SOKA	Státní okresní archiv
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
ZDŠ	Základní devítiletá škola
ZŠ	Základní škola

9 SEZNAM PŘÍLOH

Obrázkové

Příloha č. 1: Učitelství sbor z roku 1925. *Kronika Obecné a měšťanské školy v Písařově, 1919-1933.*

Příloha č. 2: Žáci II. ročníku rok 1930. *Kronika Obecné a měšťanské školy v Písařově, 1919-1933.*

Příloha č. 3: Žáci III. ročníku s třídním učitelem Josefem Dobrým. *Kronika obecní a měšťanské školy v Písařově. 1919-1933.*

Příloha č. 4: Dolní škola, horní škola měšťanská, Expozitura české školy, stará škola.

Příloha č. 5: Pohlednice, na níž je vyobrazena: škola, fara, pošta a družstevní tírna.

Příloha č. 6: ZŠ a MŠ Písařov.

Příloha č. 7: Kaple Sboru českých bratří.

Příloha č. 8: Kostel církve československé (postaven 1933).

Příloha č. 9: Pomník obětem obou světových válek, pomník T. G. Masaryka.

Příloha č. 10: Fara, kamenný kříž u dolní školy.

Příloha č. 1. Učitelský sbor z roku 1925. *Kronika Obecné a měšťanské školy v Písařově, 1919-1933.*

Příloha č. 2. Žáci II. ročníku rok 1930. *Kronika Obecné a měšťanské školy v Písařově, 1919-1933.*

Příloha č. 3. Žáci III. ročníku s třídním učitelem Josefem Dobrým. *Kronika obecní a měšťanské školy v Písařově. 1919-1933.*

Příloha č. 4.

Dolní škola

Dokončena roku 1897 na pozemku
Na kostelním poli.

Horní škola - měšťanská

Škola postavena německým spolkem „Schulverein“,
v roce 1888.

Expozitura české školy.

Kdysi statek nadučitele Valenty.
Zřízena v roce 1910.

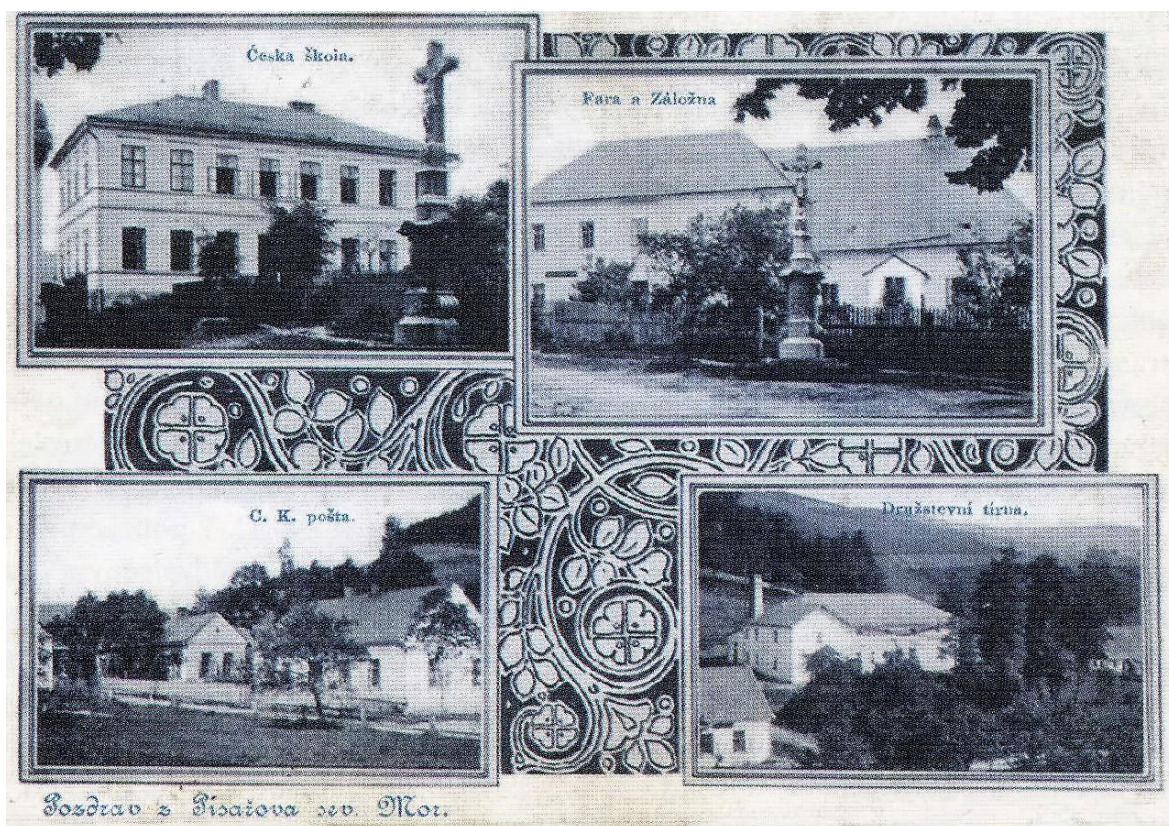
Stará škola.

Pochází z roku 1770. Nyní se v této budově nachází
pošta a knihovna.

Příloha č. 5. Pohlednice, na níž je vyobrazena: škola, fara, pošta a družstevní tírna.

Česká škola

Fara a záložna

C. K. pošta

Družstevní tírna

Příloha č. 6. ZŠ a MŠ Písařov. Dostupné z <http://www.zspisarov.cz/>.

Příloha č. 7. Kaple Sboru českých bratří. Dostupné z www.pisarov.cz

Příloha č. 8. Kostel církve česko-bratřské (postaven 1933).

Příloha č. 9.

Pomník obětem obou světových válek.

Pomník byl odhalen v roce 1923. Na desce jsou uvedené jména všech padlých. Jde o dílo sochaře J. Pelikána z Olomouce.

Pomník T. G. Masaryka

Pomník byl odstraněn v roce 1948. Od roku 1990 je opět na svém místě.

Příloha č. 10.

Fara.

Postavena 1792.

Nejstarším domem v obci

Kamenný kříž u dolní školy.